

Opinnäytetyö (AMK)

Liiketalous

Taloushallinto

2016

Janne Holmijoki

# KUOLINPESÄN OMISTUSMUODONVAIHDOS

– Metsäverosuunnittelun luoma tarve

Janne Holmijoki

# KUOLINPESÄN OMISTUSMUODON VAIHDOS

- Metsäverosuunnittelun luoma tarve

Kuolinpesät ovat yleisiä metsänomistusmuotoja Suomessa. Olemassa on monia muita vaihtoehtoisia omistusmuotoja, jotka voisivat olla kuolinpesän osakkaille sekä selkeämpiä että verotuksellisesti edullisempia. Viime vuosina Suomessa onkin runsaasti muutettu kuolinpesiä verotusyhtymiksi. Tutkimuksen toimeksiantajana toimineella Metsänhoitoyhdistys Lounametsä ry:llä on asiakkaina paljon kuolinpesiä, minkä vuoksi on tarvetta panostaa palveluun, jossa kuolinpesiä purettaisiin ja muutettaisiin verotusyhtymiksi. Tutkimuksen tavoitteena kartoitettiin kuolinpesien tarvetta omistusmuodonvaihdoksiin. Selvitettiin, mitä hyötyä olisi kuolinpesän purkamisesta ja mahdollisesta omistusmuodonmuutoksesta. Lisäksi pyrittiin selvittämään, oliko tällainen vaihdos yhdistyksen jäsenillä olevilla kuolinpesillä jo suunnitteilla.

Kuolinpesien tarvetta omistusmuodonvaihdoksiin kartoitettiin kyselytutkimuksen avulla. Kohderyhmäksi valittiin yhdistyksen jäseninä olevat kuolinpesät, jotka omistavat metsää vähintään kymmenen hehtaaria. Tutkimuksen tuloksena toimeksiantaja sai käyttöönsä tietoa omistusmuodonvaihdospalvelun potentiaalisista asiakasmääristä. Samalla osakkaat saivat tietoa toimeksiantajan palveluista.

Työn teoriaosuudessa annetaan tulosten tarkastelemiseksi oleelliset tiedot kuolinpesästä sekä muista omistusmuodoista ja käytettävissä olevista verosuunnittelun keinoista. Suurimmalla osalla ei ollut suunnitelmissa muuttaa omistusmuotoaan. Omistusmuodon vaihtamista suunnittelevat harkitsivat eniten metsätalouden harjoittamisen jatkamista metsäyhtymänä.

Kuitenkin tutkimuksen tuloksena näyttää siltä, että suurimmalla osalla vastaajista olisi tarvetta ainakin ensin muuttaa omistusmuoto metsäyhtymäksi, eikä vain sitä suunnittelevilla. Tähän tärkeimpänä syynä näyttää olevan verotus. Yksi syy on väistämättä alijäämähyvityksen hyödyntäminen. Metsän myymistä tai kuolinpesän jakamista suunnittelevilla erityisesti syitä ovat metsävähennyksen ja luovutusvoittoveroseurausten huomioiminen. Osakkaat voisivat aktivoitua omistaessaan metsää mielekkäällä tavallaan ja enemmän suunnitellusti, jolloin myös koko metsäteollisuusala voisi hyötyä saadessaan enemmän puutavaraa kotimaan markkinoilta.

## ASIASANAT:

kuolinpesä, omistusmuodonvaihdos, metsäverosuunnittelu, metsäyhtymä, alijäämähyvitys

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Business Administration

2016 | 55 pages

Instructor: Katja Repo

Janne Holmijoki

## AN ESTATE'S CHANGE OF OWNERSHIP FORM

- Based on the need for forest tax planning

Estates are a common forest ownership form in Finland, although there are many alternatives that might be both clearer and fiscally more affordable. In recent years, there has been a number of ownership form changes from an estate to a corporation subject to taxation. The study was commissioned by Metsänhoitoyhdistys Lounametsä registered association, which has many estate clients. The association has therefore interest to invest in a service in which estates would be changed to corporations subject to taxation. The purpose of this study was to discover the need for an estate's change of ownership form. The thesis examines the benefits of dividing an estate and the possible change of ownership form. In addition, the aim was to discover whether such a change was already planned by the association members.

The need for an estate's change of ownership form was researched by a survey. The target group was chosen from the members that own at least ten hectares forest. As a result of the study, the association got information about the potential number of customers of the ownership form service. Additionally, the shareholders got information about the service.

The theoretical part of this thesis gives relevant information concerning an estate as well as other ownership forms and available tax planning methods. The majority had no plans to change the ownership form. Most of them had considered forestry activity continuation with the ownership form corporation subject to taxation.

However, as a result of the research, it seems that the majority of the respondents would at least first need to make a change of ownership form to a corporation subject to taxation. The main reason for this seems to be taxation. One of the reasons is the inevitable utilization of the tax credit for deficit in capital income. The reason for them who are planning to sell forest or divide an estate is taking note of the forest tax credit and asset transfer tax. The shareholders could be activated when possessing forest property in a meaningful and more planned way, which could also result in that the entire forest industry benefits when receiving more wood from the domestic market.

### KEYWORDS:

estate, change of ownership form, forest tax planning, forest corporation subject to taxation, tax credit for deficit in capital income

# SISÄLTÖ

|   |           |
|---|-----------|
| <b>KÄYTETYT LYHENTEET TAI SANASTO</b>     | <b>6</b>  |
| <b>1 JOHDANTO</b>                         | <b>7</b>  |
| <b>2 KUOLINPESÄN OMISTUSMUOTO</b>         | <b>9</b>  |
| 2.1 Osakkaat                              | 9         |
| 2.2 Päätöksenteko                         | 10        |
| 2.3 Puun myyntiverotus                    | 11        |
| <b>3 VAIHTOEHTOISET OMISTUSMUODOT</b>     | <b>13</b> |
| 3.1 Omistus yksin tai puolison kanssa     | 16        |
| 3.2 Metsäyhtymä                           | 17        |
| 3.3 Yhteismetsä                           | 19        |
| 3.4 Muut omistusmuodot                    | 20        |
| <b>4 VEROSUUNNITTELU</b>                  | <b>22</b> |
| 4.1 Alijäämähyvitys                       | 22        |
| 4.2 Metsävähennys                         | 24        |
| 4.3 Meno- ja tuhovaraus                   | 27        |
| 4.4 Kuolinpesän purkaminen                | 28        |
| <b>5 TUTKIMUSMENETELMÄ</b>                | <b>31</b> |
| 5.1 Kyselylomakkeen laatiminen ja rakenne | 32        |
| 5.2 Kyselytutkimuksen toteuttaminen       | 33        |
| <b>6 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET</b>       | <b>34</b> |
| 6.1 Vastausprosentin arviointia           | 34        |
| 6.2 Omistusmuodonvaihdostarpeet           | 36        |
| <b>7 POHDINTA</b>                         | <b>46</b> |
| <b>LÄHTEET</b>                            | <b>50</b> |

## LIITTEET

- Liite 1. Kyselyn saate.  
Liite 2. Kyselylomake.

## KUVIOT

|  |    |
|--|----|
| Kuvio 1. Yli 10 hehtaaria suuriset metsätilakokonaisuudet omistusmuodoittain (mukaeltu Luke 2015).           | 14 |
| Kuvio 2. Yli 10 hehtaaria suuristen kuolinpesien lukumäärän kehitys (mukaeltu Luke 2015).                    | 15 |
| Kuvio 3. Metsämaan jakautuminen Verohallinnon tilastoissa (Leppänen & Torvelainen 2015, 3).                  | 16 |
| Kuvio 4. Ikäjakauma vastanneiden kuolinpesien muodostumisvuoden mukaan.                                      | 35 |
| Kuvio 5. Vastanneiden kuolinpesien kokonaismetsäpinta-ala hehtaareina.                                       | 36 |
| Kuvio 6. Vastaajien suunnitelmat omistusmuodonvaihdokselle.  | 37 |
| Kuvio 7. Vastaajien tietämys kuolinpesäosuuden kaupan luonteesta sekä vähennysoikeuksista metsäverotuksessa. | 39 |
| Kuvio 8. Vastaajien osuus kyselystä, joilla oli vähentämättömiä tappioita.                                   | 40 |
| Kuvio 9. Päätöksien helppo syntyminen kuolinpesän osakkaiden välillä.  | 42 |
| Kuvio 10. Osakkaiden lukumäärä kyselyyn osallistuneissa kuolinpesissä.                                       | 43 |
| Kuvio 11. Kuolinpesien aktiivisuus metsänomistajina.   | 44 |

## KÄYTETYT LYHENTEET TAI SANASTO

|                       |   |
|-----------------------|---|
| ELY-keskus            | Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus  |
| hankintameno          | hankintahinnan ja hankintakulujen yhteismäärä (Verohallinto 2011)   |
| hankintameno-olettama | todellisen hankintahinnan ja hankintakulujen sijaan käytettävä laskennallinen hankintameno (Verohallinto 2011)            |
| KHO                   | Korkein hallinto-oikeus   |
| käypä-arvo            | omaisuuden todennäköinen myyntihinta (Verohallinto 2011)  |
| Luke                  | Luonnonvarakeskus   |
| Metla                 | Metsäntutkimuslaitos  |
| Mhy                   | Metsänhoitoyhdistys   |
| määräala              | rajoiltaan määrätty alue kiinteistöstä (Verohallinto 2011)  |
| määräosa              | rajoiltaan määrittelemätön murto-osa kiinteistöstä (Verohallinto 2011)  |
| PK                    | Perintökaari (5.2.1965/40)  |
| TVL                   | Tuloverolaki (30.12.1992/1535)  |
| verotusyhtymä         | kahden tai useamman henkilön muodostama yhteenliittymä, jonka tarkoituksena on kiinteistön viljely tai hallinta (TVL 4 §) |
| yhteisetuus           | yhteismetsä, tiekunta, kalastuskunta ja jakokunta sekä muu niihin verrattava yhteenliittymä (TVL 5 §)                     |
| YML                   | Yhteismetsälaki (14.2.2003/109)   |

# 1 JOHDANTO

UPM:n, Stora Enson ja Metsä Fibren suuret investoinnit tulevat lisäämään teollisuuden ainespuun tarvetta 15–20 prosenttia nykyisestä (Pöysä 2016, 7). Seurauksena on ollut huoli puun riittävydestä markkinoilla ja pelko siitä, että puuta joudutaan tuomaan entistä enemmän ulkomailta. Toisaalta kauan aikaa on jo puhuttu, että puuta kasvaa Suomessa enemmän, kuin sitä ehditään käyttää. Kolmannes Suomen talousmetsistä on ollut hoitamatta 30 vuotta (Puoskari 2015).

Kuolinpesät ovat hyvin yleisiä metsänomistusmuotoja Suomessa. Niitä pidetään usein passiivisina metsänomistajina, sillä niissä vallitsevan yhteishallintoperiaatteen takia kuka tahansa osakas voi passivoituessaan estää puukaupan tai metsänhoitotyöt. Olemassa on monia muita vaihtoehtoisia omistusmuotoja, jotka voisivat olla kuolinpesän osakkaille sekä selkeämpiä että verotuksellisesti edullisempia. Tällöin he myös voisivat aktivoitua metsänomistajina ja saataisiin kotimarkkinoiden kapasiteettiakin lisättyä. Viime vuosina Suomessa onkin runsaasti muutettu kuolinpesiä verotusyhtymiksi.

Yhtymässä tappiot välittyvät jo samana verovuonna osakkaiden henkilökohtaiseen verotukseen, jolloin metsätalouden tappiot saadaan vähennettyä osakkaiden muiden pääomatulojen tai ansiotulojen verotuksessa. Kuolinpesässä tämä ei onnistu, vaan tappiot jäävät vähennettäväksi pesän myöhemmistä tuloksista. Jos voitollisia tuloksia ei tule seuraavan kymmenen vuoden aikana, tappiot jäävät verotuksessa vähentämättä.

Toimeksiantajanani toimii Mhy Lounametsä, joka tarjoaa metsän omistamiseen ja hyödyntämiseen liittyvää asiantuntijapalvelua. Yhdistys työllistää kaikkiaan lähes 200 henkilöä. Toimihenkilöitä on 32, mutta suoraan tai välillisesti työllistyy yli 30 metsuria tai yrittäjämetsuria sekä yli 100 kone- ja autourakoitsijaa kuljettajineen. Iältään yhdistys on yli satavuotias. Vuoden 2014 alusta Mhy Länsimetsä ja Lounametsä fuusioituivat, jonka seurauksena alueena yhdistys kattaa nykyään jo 21 kuntaa Satakunnassa ja Varsinais-Suomessa. (Mhy Lounametsä 2016.)

Toimeksiantajayritykselläni on asiakkaina paljon kuolinpesiä, minkä vuoksi on tarvetta panostaa palveluun, jossa kuolinpesiä purettaisiin ja muutettaisiin verotusyhtymiksi. Ennen kaikkea tästä on hyötyä kuitenkin toiminnan selkeydessä ja verohyödyissä. Opin- näytetyössä otan nämä lähempään tarkasteluun. Tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa kuolinpesien tarvetta omistusmuodonvaihdoksiin. Tarkoitus on selvittää, mitä hyötyä olisi

kuolinpesän purkamisesta ja mahdollisesta omistusmuodonmuutoksesta. Lisäksi pyritään selvittämään, onko tällainen vaihdos kuolinpesillä jo suunnitteilla.

Selvityksestä on erityisesti hyötyä kuolinpesien osakkaille. Lisäksi hyötyä on metsäalan toimihenkilöille, sillä usein osakkaat ovat tietämättömiä metsäverotuksen erityispiirteistä ja tällöin heille tulisi osata neuvoa monimutkaiset asiat. Selvitys auttaa toimeksiantajayritystäni havainnollistamaan omistusmuodon vaihdoksen tärkeyttä.

Toimeksiantajani asiakkaina olevien kuolinpesien tarvetta omistusmuodonvaihdoksiin selvitetään kyselytutkimuksella. Tutkimuksen tuloksena toimeksiantajani saa käyttöönsä tietoa omistusmuodonvaihdospalvelun potentiaalisista asiakasmääristä. Samalla osakkaat saavat tietoa toimeksiantajani palvelusta.

Jotta opinnäytetyöstä ei tulisi liian laaja, olen jättänyt siitä pois kuolinpesien asunto-osake- ja pörssiosakkeiden luovutusvoittoverotuksen tarkastelusta. Keskityn vain metsäkiinteistön verotukseen sekä sen myynnistä mahdollisesti tulevaan luovutusvoittoverotukseen. Lisäksi käsittelen näiden aiheiden rinnalla päätöksen tekoa ja toimintaa kuolinpesissä yleisesti.



## 2 KUOLINPESÄN OMISTUSMUOTO

### 2.1 Osakkaat

Kuolinpesä muodostuu perinnönjättäjän kuoltua ja vallitsee, kunnes perinnönjako tapahtuu. Verotuksellisessa mielessä se syntyy vain, jos perinnönjättäjällä on useampi, kuin yksi oikeudenomistaja. Osakkaina kuolinpesällä on perilliset ja yleistestamentin saajat. Erityistestamentin saajaa, eli vain tietyn esineen, rahamäärän tai oikeuden saajaa ei katsota kuolinpesän osakkaaksi (Koponen 2015, 15). Leski voi olla kuolinpesän osakas ositukseen asti, mikäli hänellä on avio-oikeus. Myös perinnönjättäjän entinen puoliso voi olla osakas, jos ositusta ei ole ehditty tehdä avioliiton purkaututtua. (Lindholm 2015, 21.) Puhekielessä kuolinpesästä tai sen osakkaista saatetaan joskus käyttää myös nimitystä perikunta. (Verohallinto 2013.) Virallisissa yhteyksissä käytetään kuitenkin nykyään termiä kuolinpesä.

Jokainen osakas omistaa murto-osuuden pesän kaikesta omaisuudesta. Murto-osuus on irtainta omaisuutta, vaikka kuolinpesään kuuluisikin kiinteistö. Tämän seurauksena osuus voidaan myydä vapaamuotoisella sopimuksella ilman kiinteistökaupan muotovaatimuksia. Osuuden myynti pesän ulkopuolisia varoja vastikkeena käyttäen on varainsiirtoveron alaista kauppaa, kun se koskee kiinteistöä tai arvopaperia. (Lindholm 2015, 21–22.)

Kuolinpesän jakamiselle ei ole säädetty mitään aikarajaa. Jokaisen osakkaan kohdalla se kuitenkin on tehtävä, kun osakas sitä vaatii. Leskellä on oikeus pitää pesä jakamattomana, ellei testamentissa ole toisin säädetty tai rintaperilliset vaadi jakamista. Leskellä on myös erityinen oikeus pitää jakamattomana kotina ollut asunto ja siihen kuuluva tavanomainen asuntoirtaimisto. (Lindholm 2015, 22.) Puolisoiden yhteisenä omistamasta metsästä siirtyy kuolinpesälle vainajan osuus. Lisäksi mahdollista myös on, että leski hallitsee koko tilaa testamentilla saamallaan hallintaoikeudellaan. Tällöin hän huolehtii metsäveron maksamisesta ja saa metsän tuoton itsellensä. (Jauhiainen 2016, 14–15.)

Jakamattomaksi aiotulle kuolinpesällekin on kuitenkin tehtävä perunkirjoitus. Se on tehtävä kolmen kuukauden kuluessa kuolemasta. Hakemuksella määräaika voidaan pidentää. Perunkirjoituksella on kaksi tärkeää tehtävää. Siitä selviää pesän varat ja velat vainajan kuolinhetkellä, jolloin osakkaat voivat arvioida pesän velkavastuukykyä. Myös

jakoon tuleva omaisuus tulee tällöin yksilöidyksi. Toinen tehtävä on perintöverotuksen perustan muodostaminen. (Lindholm 2015, 23–27.)

## 2.2 Päätöksenteko

Osakkaat hallitsevat yhteisymmärryksessä pesän omaisuutta. Kuolinpesän päätöksenteosta säädetään perintökaaren (5.2.1965/40) 18 luvussa. Enemmistöpäätökset eivät ole mahdollisia. Pääsääntöisesti päätökset on tehtävä kuolinpesässä yksimielisesti, jolloin edes suuremman perintöosan saajakaan ei voi sanella mitä tehdään, tai mitä jätetään tekemättä. Esimerkiksi kiinteistö- ja puukaupassa päätökset ovat aina tehtävä yksimielisesti. Mahdollista silti on erityismääräysten antaminen hallitsemisesta esimerkiksi testamentissa. Vainaja voi olla siinä halunnut jonkun tietyn henkilön pesän selvittäjäksi. Yleensä tällaisia erityismääräyksiä ei kuitenkaan ole. (Koponen 2015, 21–22; Lindholm 2015, 21–22.) Lisäksi myös toimenpide, joka ei siedä viivytystä, voidaan suorittaa, vaikkei kaikkien osakkaiden suostumusta saada hankituksi (PK 18:2 §). Metsätaloudessa tällaisia toimenpiteitä voi olla esimerkiksi metsätuhojen torjuntaa sääntelevän lain (20.12.2013/1087) mukaiset myrskypuiden korjuuveloitteet tai muut vastaavat tilanteet, joissa laki kehottaa toimimaan. Kuitenkin osakkaan tulisi tarkkaan harkita, onko toimenpide kiireellisyyttä vaativa. Näin vältetään ikäviltä jälkiselvittelyiltä. Lisäksi kiireistäkään toimenpidettä ei voida suorittaa, mikäli joku osakkaista sitä vastustaa.

Mikäli osakkaita on pesässä useita, niin voi kaikkien osakkaiden suostumuksen saaminen kaikkiin asioihin olla erittäin kankea malli, vaikka yhteisymmärrystä löytyisikin. Yleensä osakkaat ovatkin valtuuttaneet esimerkiksi jonkun keskuudestaan, lakimiehen tai Mhy:n kaikkien osakkaiden valtakirjalla, mutta tällöinkin yksimielinen päätös on tehtävä asioista, joita valtuutus ei koske. Toinen vaihtoehto järjestää hallinto on osakkaiden tekemä keskinäinen sopimus. Tällaisen sopimuksen samassa voidaan sopia siitä, että pesä jätetään jakamattomaksi määräajaksi tai toistaiseksi. Sopimus on yleensä välttämätöntä tehdä, jos pesä jätetään pitkäksi aikaa jakamatta ja varsinkin, jos pesää koskevista asioista on erimielisyyksiä. Osakkaalla on oikeus irtisanoa päättyväksi toistaiseksi tehdyn sopimuksen kolmen kuuluttua. Määräaikaista sopimusta osakas ei voi lopettaa kuin poikkeustapauksissa, kuten esimerkiksi olosuhteissa tapahtuneen olennaisen muutoksen vuoksi. Mahdollisia syitä voi olla lesken uusi avioliitto tai osakkaan kuolema, jolloin määräaikaisuus voi päättyä kolmen kuukauden kuluttua. Jos jollakin osakkaista on oikeuden määräämä edunvalvoja, edellyttää sopimus jakamattomasta kuolinpesästä

maistraatin luvan. Sen sijaan vanhemmat lastensa edunvalvojina tarvitsevat luvan vain, jos itse ovat osakkaina samassa pesässä eturistiriidan vuoksi. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi toisen puolison kuoltua, jolloin pesään jää leski ja alaikäiset lapset. (Koponen 2015, 21–22.)

Pesälle kannattaa hankkia pesän selvittäjä, jos osakkaat ovat erimielisiä asioiden hoitamisesta ja pesää ei ole tarkoitus jakaa aivan heti. Pesän selvittäjällä on oikeus ryhtyä kaikkiin pesän selvittämiseksi tarvittaviin toimiin, joka tarkoittaa esimerkiksi pankkiasi-oista sekä vainajan ja pesän veloista huolehtimista. Tietyissä tilanteissa pesäselvittäjänkin on kysyttävä kaikkien osakkaiden mielipiteitä, kuten esimerkiksi kiinteistön myymiseen tai velasta kiinnityttämiseen. Oikeus voi kuitenkin antaa luvan näihin toimenpiteisiin. Lisäksi mielipiteitä on kysyttävä silloin, kun on tarkoitus selvittää perittävän harjoittamaa liikettä tai myydä osakkaalle erityisen tärkeää olevaa omaisuutta. (Koponen 2015, 21–22.)

### 2.3 Puun myyntiverotus

Kuolinpesän puun myyntiverotuksesta säädetään tuloverolaissa (30.12.1992/1535). Kuolinpesä on erillinen verotusyksikkö. Kuolinpesän metsätalouden tulot verotetaan ja ilmoitetaan verohallintoon aivan kuten muidenkin verovelvollisten. Koska kuolinpesä maksaa jo verot saamista tuloistaan, niin metsätalouden tulos voidaan jakaa osakkaille verovapaasti. Tulos jaetaan omistusosuuksien suhteessa (TVL 17.3 §). Osakkaat ovat vastuussa verojen ilmoittamisesta ja maksamisesta. (Verohallinto 2013; Jauhiainen 2016, 14.)

Puiden myyntituloista vähennetään tulonhankkimiseen menneet menot. Puun myynti tapahtuu useimmiten pystykaupalla hankintakaupan sijaan (Koponen 2016, 115). Pystykaupalla tarkoitetaan metsänhakuusopimukseen perustuvaa puun hakkuuoikeuden luovutusta. Korvausta metsänomistajalle pystykaupassa kutsutaan puun kantoraha-arvoksi. Hankintakaupassa metsänomistaja, eli kuolinpesän osakas tai perheenjäsen, toimittaa lajiltaan ja hinnaltaan ennalta sovitun puutavaramäärän määrättyyn luovutuspaikkaan. Metsänomistaja vastaa ehtojen toteutumisesta ja korjuun kustannuksista. Puun hankinnasta ja kuljetuksesta aiheutuvan työn arvoa kutsutaan hankintatyöksi. (Verohallinto 2016a.) Pesälle syntynyttä alijäämää ei voi siirtää osakkaiden verotukseen. Sen sijaan tappiot jäävät vähennettäväksi pesän myöhemmistä tuloksista. Jos voitollisia tu-

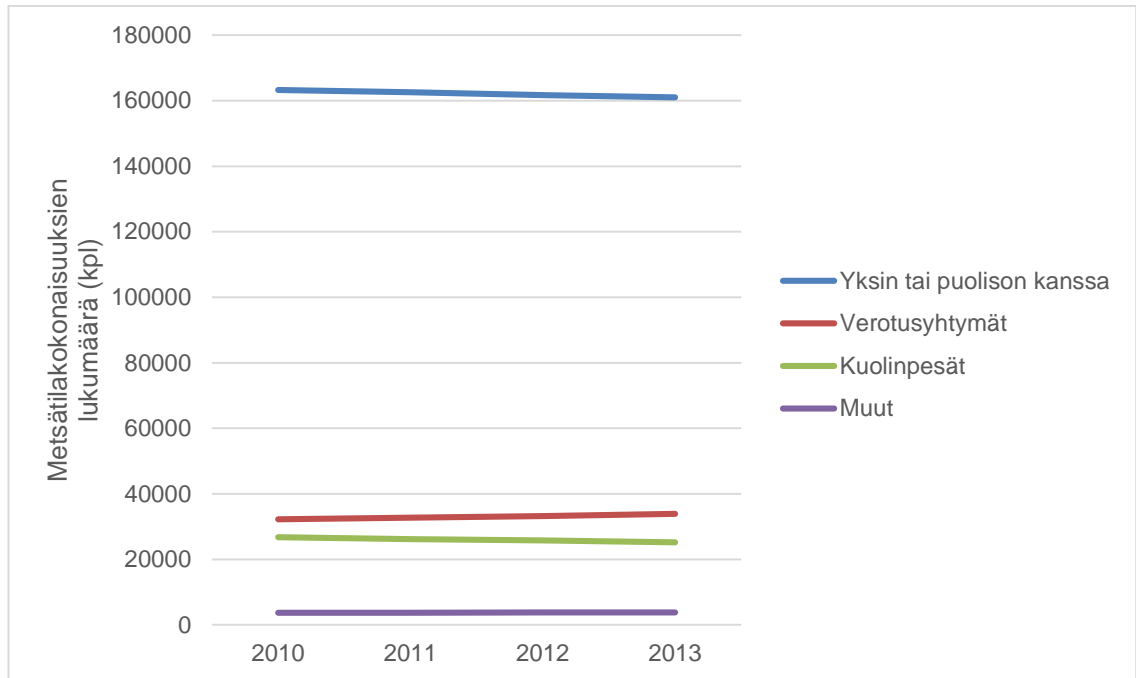
loksia ei tule seuraavan kymmenen vuoden aikana, tappiot jäävät verotuksessa vähentämättä (Metsäkeskus 2014). Kuolinpesä tekee oman veroilmoituksen, johon kirjataan osakkaille kuolinpesän metsän hoidosta aiheutuneet kulut sekä puun myynnistä saadut tulot. (Jauhiainen 2016, 14.)

### 3 VAIHTOEHTOISET OMISTUSMUODOT

Kuolinpesän osakkuuden lisäksi yksityiset henkilöt voivat omistaa metsää Suomessa yksin, yhdessä puolisonsa kanssa tai omistamalla osuuden verotusyhtymästä. Lisäksi metsänomistus on mahdollista yhteismetsän tai yhtiöomistuksen kautta.

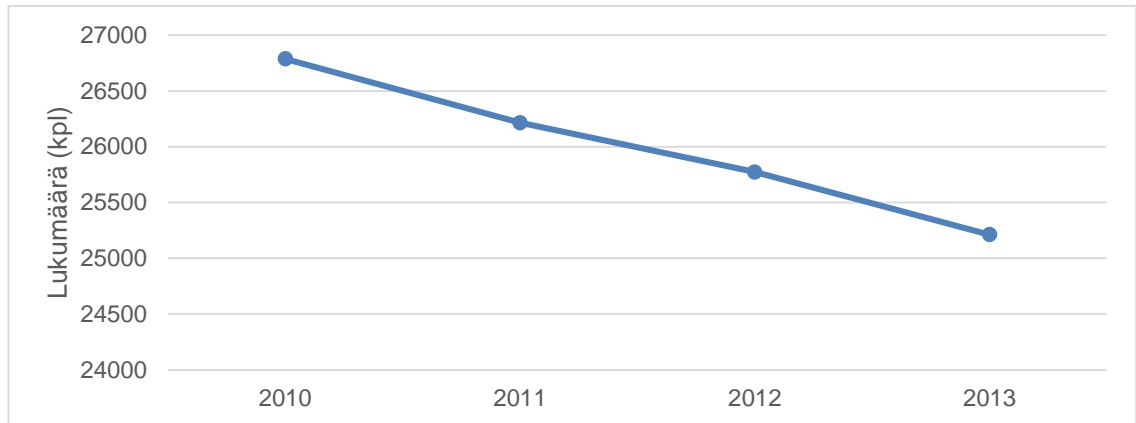
Suomessa yksityiset henkilöt omistavat pääosan tuottavasta metsämaasta. Metsätilojen pinta-alajakautumista käsitellään verohallinnon tuottamien vuoden 2012 verotustietojen pohjalta, koska tällä tavoin pystytään metsänomistajaryhmät erottelamaan yksityiskohteisemmin. Muuten yleensä pidetään luotettavampana lähteenä metsävaratietojen osalta Metsäntutkimuslaitoksen eli Metlan tuottamia valtakunnan metsien inventointitietoja. Vuoden 2015 alusta alkaen Metla on ollut osa Luonnonvarakeskusta eli Lukea, mutta keväällä 2016 uusin inventointi on edelleen vuodelta 2013 (Luke 2014). Verotustiedoista saadut pinta-alatiedot poikkeavat jonkin verran inventoinnin luvuista. Suomen pinta-alasta 86 prosenttia, eli 26,2 miljoonaa hehtaaria on metsätalousmaata. (Metsätalostollinen vuosikirja 2014.)

Metsänomistajakunnan rakenteen muutosta on tutkittu säännöllisesti aina 70-luvulta lähtien (Hänninen ym. 2011, 5). Luken tuottaman tutkimuksen (2015) mukaan yksityishenkilöt omistivat vuoden 2013 lopussa yhteensä 376 000 vähintään yhden hehtaarin metsätilakokonaisuutta. Metsätilakokonaisuudella tarkoitetaan saman omistajan kaikkia metsäkiinteistöjä riippumatta niiden sijaintipaikkakunnasta. Tilastoihin on otettu mukaan pelkästään metsämaa, joten metsätilakokonaisuuteen mahdollisesti kuuluvat pellot, tontit, kitu- tai joutomaat ovat tilastoinnin ulkopuolella. Yksityishenkilöiksi on tilastoinnissa luettu omistus, joka saattaa olla yhdellä henkilöllä, puolisoilla, verotusyhtymällä tai kuolinpesällä. Näin ollen metsänomistajien lukumäärä on jopa 685 000, kun jokainen luonnollinen henkilö lasketaan mukaan. Jos henkilöllä on ollut omistuksessaan metsätiloja sekä kuolinpesän tai yhtymän kautta, niin ovat ne tilastoissa luettu eri metsätilakokonaisuuksiksi. Yksityishenkilöiden omistamasta 376 000 vähintään yhden hehtaarin metsätilakokonaisuudesta yksin tai puolison kanssa omistettiin 73 prosenttia, verotusyhtymänä 15 prosenttia ja kuolinpesinä 12 prosenttia. Mielenkiintoisempaa on kuitenkin tarkastella yli 10 hehtaaria omistavien metsätilakokonaisuuksien lukumääriä, sillä nämä metsänomistajat voivat harjoittaa metsätaloutta aivan eri mielessä.



Kuvio 1. Yli 10 hehtaaria suuret metsätilakokonaisuudet omistusmuodoittain (mukaeltu Luke 2015).

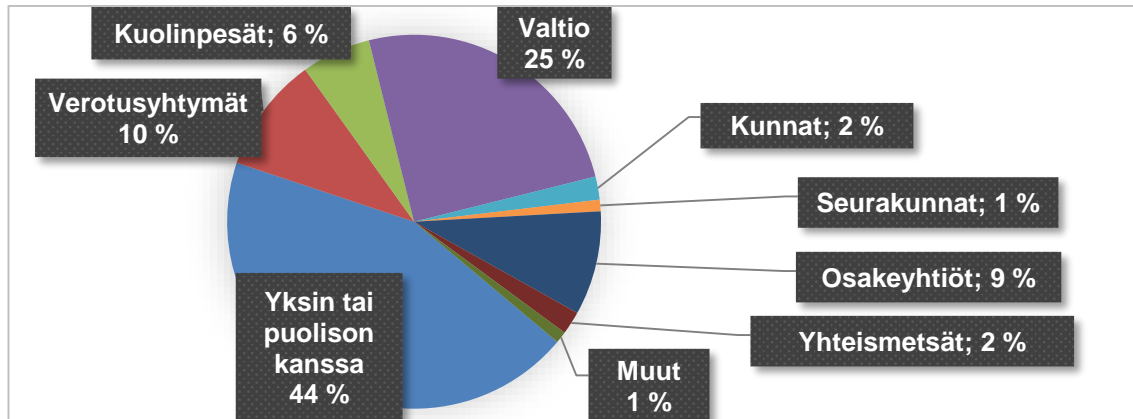
Yli kymmenen hehtaaria omistavia metsänomistajia on huomattavasti vähemmän, kuin alle omistavia. Kaiken kaikkiaan tällaisia tilakokonaisuuksia on noin 226 000 kappaletta. Kuten kuviosta yksi näkyy, niin yksin tai puolison kanssa omistavien lukumäärä on pysynyt suunnilleen samana viime vuosina. Sen sijaan tämän suuristen verotusyhtymien määrä on kasvanut noin 1 600 kappaletta vuodesta 2010 vuoteen 2013. Vastaavasti kuolinpesien lukumäärä on vähentynyt tasaisesti vuoden 2006 jälkeen. Kuviosta kaksi on nähtävissä laskeva käyrä tarkemmin. Seitsemässä vuodessa vähennystä on kaiken kaikkiaan tullut 3 800 metsätilalla, eli kahdeksalla prosentilla. Metsämaan alassa tämä on 160 000 hehtaaria. Kuolinpesiä on muutettu erityisesti verotusyhtymiksi, joiden osuus on kasvanut 7 700 tilalla, eli 16 prosentilla. Nousu metsämaan alassa on 254 000 hehtaaria. (Leppänen & Torvelainen 2015, 3.) Suuri osa vähentyneistä kuolinpesistä on ollut yli 10 hehtaarin suuruisia (kuvio 2). Näin ollen metsäverotuksellakin on ollut kuolinpesille jo suurempi merkitys ja se voi olla vaikuttanut omistusmuodon muuttamisiin.



Kuvio 2. Yli 10 hehtaaria suurusten kuolinpesien lukumäärän kehitys (mukaeltu Luke 2015).

Yhteismetsistä on hieman tarkempaa tietoa, kuin monista muista omistusmuodoista. Tammikuussa 2016 yhteismetsiä oli 344 kappaletta. Yhteismetsiä on ollut Suomessa jo 1800-luvun lopulta lähtien, mutta aivan viime aikoina niiden perustaminen sekä niihin liittyminen on lisääntynyt. Niiden kokonaispinta-ala on noin 613 000 hehtaaria, mutta tämän lisäksi yhteismetsien omistuksessa on niihin liittämättömiä metsiä yli 39 000 hehtaaria. (Metsäkeskus 2016.)

Verohallinnon tietoihin perustuvassa kuviossa kolme sen sijaan on nähtävissä myös yhtiöiden, seurakuntien, kuntien, valtion ja yhteismetsien merkitys metsänomistajina. Lukumäärällisesti näitä kaikkia on sen verran vähän, että kuvion yksi muut-käyrä saattaa antaa harhaanjohtavan kuvan. Kuviossa kolme on esitetty metsämaan pinta-alan jakautuminen, jolloin nähdään näiden muiden omistavan yhteensä jopa 41 prosenttia kaikesta Suomen metsämaasta. Yksityisten osuuksien voidaan havaita poikkeavan inventoinnin tiedoista. Osakeyhtiöiden osuus on laskenut aikaisemmasta yhdeksään prosenttiin ja laskua on myös tilaston jälkeisillekin vuosille tiedossa. Syynä tähän on UPM-kymmene Oyj:n isot metsätilamyynnit, joita se on tehnyt vuosina 2012, 2013 ja 2015 (Pöysä 2015). (Leppänen & Torvelainen 2015, 3.)



Kuvio 3. Metsämaan jakautuminen Verohallinnon tilastoissa (Leppänen & Torvelainen 2015, 3).

Suurin yksittäinen muutos Suomen metsänomistuksessa on selvästi ollut verotusyhtymien kasvu niin hehtaareissa, metsätilakokonaisuuksissa kuin myös henkilömäärissä. Samaan aikaan kuolinpesissä kehitys on ollut päinvastaista. Tähän kehitykseen on varmaan monia eri syitä. Yksi ainakin on se, että metsänomistajat ovat alkaneet tiedostaa, että voivat saavuttaa verotusyhtymillä monia hyötyjä suhteessa kuolinpesiin tai muihin omistusmuodon vaihtoehtoihin. Lisäksi metsänomistajien keski-ikä on hyvin korkea (Hänninen ym. 2011, 3). Näin ollen voi olla, että omistusjärjestelyt halutaan hoitaa aiempaa useammin jo elinaikana, eikä vasta jälkikäteen suunnittelematta kuolinpesän kautta. Kuitenkin keski-ikä ollessa korkea kuolinpesiä väistämättä syntyy vuosittain suhteessa melko paljon jatkossakin.

### 3.1 Omistus yksin tai puolison kanssa

Metsän omistaminen on tavallisinta yksin tai puolison kanssa. Kuviosta yksi myös selviää sen olevan silloinkin yleisintä, jos tarkastellaan metsämaan jakautumista. Peräti 44 prosenttia kaikesta Suomen metsämaasta omistettiin yksin tai yhdessä puolison kanssa verohallinnon mukaan vuonna 2013 (Leppänen & Torvelainen 2015, 3).

Metsää yksin omistava vastaa itse metsätalouden tuloistaan ja menoistaan. Vaikka olisi aviopuoliso, ei tulosta voi jakaa puolisojen kesken. Sen sijaan tappioiden synnyttämä alijäämähyvitys on vähennettävissä puolison verotuksessa. Alijäämähyvitystä käydään tarkemmin läpi 4.1 kappaleessa. Jos alijäämähyvityksen avullakaan ei edes puolisonkaan verotuksessa saada kaikkea vähennettyä, niin tappio jää vähennettäväksi



metsänomistajan omassa pääomaverotuksessa myöhempinä vuosina. (Jauhiainen 2016, 13.)

Aviopuolisoiden yhteinen metsätilaomistus rinnastetaan verotuksessa yhtymään. Myös silloin, kun puoliset harjoittavat yhdessä metsätaloutta on heidän annettava yhteinen veroilmoitus. Tällöin useistakin eri metsätiloista muodostuu puolisoille yhteinen laskentakokonaisuus. Omistettujen metsien pinta-alojen perusteella lasketaan osuudet, joiden suhteessa tulos jaetaan puolisoille. Nämä osuudet ovat nähtävissä 2C-lomakkeella. Poikkeuksena toisen puolison on mahdollista tehdä erikseen oma veroilmoitus omistamistaan metsistä, joita hän hallinnoi täysin yksin erillään yhteisestä metsätaloudesta. Lisäksi on kummankin puolison annettava oma veroilmoitus omistamistaan metsistään, jos he ovat molemmat rajoitetusti verovelvollisia. Rajoitetusti verovelvollinen voi olla esimerkiksi Suomesta metsää omistava ulkomaalainen luonnollinen henkilö. Rajoitetusti verovelvolliset maksavat Suomeen veroa vain Suomesta saamistaan tuloista. (Verohallinto 2016c; Jauhiainen 2016, 14.)

Myös avoliitto rinnastetaan avioliittoon, jos avopuolisot asuvat yhdessä ja heillä on tai on aikaisemmin ollut yhteinen lapsi. Lisäksi avoliitto rinnastetaan silloin, kun yhdessä asuvat avopuolisot ovat aikaisemmin olleet naimisissa. Mikäli molemmat puoliset ovat rajoitetusti verovelvollisia Suomessa, niin ei heitä pidetä verotuksessa puolisoina. (Verohallinto 2013b.) Ilman rinnastusehtojen toteutumista, on avopuolisoiden tehtävä omat veroilmoituksensa omista metsistään. Avopuolison ei ole mahdollista siirtää alijäämää alijäämähyvityksenä avopuolisolleen. Avopuolisoiden yhteinen metsä on verotuksessa yhtymä. Jos avopuolisoilla on metsää sekä yhteisessä omistuksessa että omana, niin verotusyhtymästä sekä omissa nimissä olevista metsistä on tehtävä erilliset ilmoitukset. (Verohallinto 2016c; Jauhiainen 2016, 14.)

### 3.2 Metsäyhtymä

Verotuksessa yhtymällä, eli verotusyhtymällä tarkoitetaan kahden tai useamman henkilön muodostamaa yhteenliittymää, jonka tarkoituksena on kiinteistöjen käyttö, viljely tai vuokraus (TVL 4.1 §). Verotusyhtymiä kutsutaan niiden toiminnan luonteen mukaan maatalous-, kiinteistö- tai metsäyhtymiksi. Kun yhtymän tarkoitus on omistaa metsää ja harjoittaa metsätaloutta puhutaan metsäyhtymästä. Tällöin metsä on yhteisomistuksessa. Sama metsäyhtymä voi hallita useita metsätiloja, jos osakkaat omistavat tilat yhtä suurin osuuksin. Tilat voivat myös sijaita eri kunnissa, kunhan ne muodostavat yhden

taloudellisen kokonaisuuden. Verohallinto muodostaa metsäyhtymän esimerkiksi silloin, kun metsä on vanhempien ja lasten tai sisarusten yhteisomistuksessa. (Verohallinto 2013c; 2015a.) Tällöin verottaja antaa yhtymälle automaattisesti oman rekisterinumeron (Koponen 2015, 105).

Metsäyhtymät eivät ole erillisiä verovelvollisia tai oikeussubjekteja, vaan laskentasubjekteja puhtaita tuloja ja varoja laskettaessa. Metsäyhtymä tekee oman veroilmoituksen. Metsäyhtymälle lasketaan henkilökohtaisen tulolähteen puhdas pääomatulo tai tappiollinen puhdas pääomatulo. Eli tulosta vähennetään tulonhankkimisesta ja säilyttämisestä johtuneet menot. Tämän jälkeen tulolähteiden puhtaat tulot tai tappiolliset sellaiset jaetaan osakkaille heidän osuuksiensa mukaisissa suhteissa. Tästä syystä metsäyhtymälle ei ollenkaan vahvisteta myöhemmissä verotuksissa hyödynnettävää tappiota, sillä se siirtyy osakkaille jo samana verovuonna. (TVL 15 §.)

Metsäyhtymä ei ole täysin oma laskentasubjektikaan. Toiminnan rahoittamiseen otettuja lainoja ja niistä aiheutuneita korkoja ei käsitellä metsäyhtymän nimissä. Koska yhtymään kohdistuvat velat eivät välttämättä todellisuudessa olisi saman suuruisia. Vaikka velat olisivat yhteisiäkin, niin hallituksen esityksen mukaan verotuksessa velkoja pidetään jokaisen osakkaan henkilökohtaisina (HE 200/1992). Metsäyhtymä ei saa siis vähentää korkoja tuloistaan, vaan ne vähennetään osakkaiden pääomatuloista tulonhankkimisvelan korkoina. (Verohallinto 2015a.) Koska metsäyhtymä ei voi omistaa mitään, niin on myös metsätaloudessa tarvittavat koneet ja laitteetkin hankittava jonkun osakkaan tai osakkaiden nimiin. Ne voidaan silti liittää normaalisti yhtymän menoihin ja poistoin vähennettävään kalustoon. (Jauhiainen 2016, 15.) Lisäksi lähtökohtaisesti kuolinpesän tapaan, ei yhtymän osakkaan voi kirjoittaa yksin pätevää sopimusta. Yhtymän hallinnosta säädetään laissa eräistä yhteisomistussuhteista (25.4.1958/180). Sen mukaan päätökset tehdään yhtymässä kuolinpesän tapaan yksimielisesti, ellei muuta ole sovittu. Näin ollen metsäyhtymä edellyttää myös, että sen omistajat tulevat keskenään hyvin toimeen.

Metsäyhtymä voi maksaa myös osakkaalleen palkkaa ja verovapaita matkakustannuksia. Verovapauden yleisten edellytysten on kuitenkin täytyttävä. Korvaus on mahdollista maksaa esimerkiksi silloin, kun osakas tekee matkan erityiselle työtekemispaikalle. Yhtymän metsä ei kuitenkaan voi olla erityinen työtekemispaiikka ja siellä tehdystä työstä ei voi maksaa korvauksia osakkaalle. (Verohallinto 2015a.)

Metsäyhtymän osakkuus voi perustua myös hallintaoikeuteen. Näin on voinut käydä, jos toisen vanhemman kuoltua leski on lahjoittanut osuutensa metsätilasta lapsilleen, mutta pidättänyt itsellään hallintaoikeuden. Tilasta on tällöin muodostunut yhtymä, jossa lesken osuus on hallintaoikeuden perusteella esimerkiksi puolet ja lapsilla on oma perintöosuus toisesta puolikkaasta. Yleensä tällaisia tiloja voidaan hoitaa normaalisti, vaikka periaatteessa lesken hallintaoikeus voisi tuoda rajoituksia suuriin hakkuisiin. (Jauhiainen 2016, 15.)

Tässä kohtaa on syytä muistuttaa metsätalouden erilaisesta kohtelusta muutoksissa kuolinpesistä yhtymiksi. Tietyissä tapauksissa elinkeinotoimintaa harjoittavat kuolinpesät muuttuvat automaattisesti verottajan toimesta yhtymiksi, mutta metsätaloutta harjoittavien kuolinpesien osalta näin ei ole. Muutos tapahtuu sen mukaan, mitä muuta toimintaa kuolinpesä harjoittaa, joko osin tai kokonaan. Tämä johtuu elinkeinotoimintaa harjoittavan kuolinpesän osalta siitä, että TVL 17.2 §:n mukaan tällaista kuolinpesää verotetaan erillisenä verovelvollisena ainoastaan kolmelta perittävän kuolinvuotta seuraavalta vuodelta. Tämän jälkeen verottaja alkaa pitää kuolinpesää elinkeinoyhtymänä. On katsottu, että tämä muutos koskee vain elinkeinotoiminnan tulolähdettä. Maatalouden ja henkilökohtaisen tulolähteen osalta kuolinpesä säilyy. Metsätalous kuuluu henkilökohtaiseen tulolähteeseen, eikä muutosta näin ollen metsäyhtymäksi tapahdu. (Ossa 2014, 269–270.)

### 3.3 Yhteismetsä

Yhteismetsälain (14.2.2003/109) mukaan yhteismetsällä tarkoitetaan kiinteistölle yhteisesti kuuluvaa aluetta, joka on tarkoitettu metsätalouden harjoittamiseen osakkaidensa hyväksi (YML 1 §). Osakkaina ovat kiinteistöjen omistajat ja he myös muodostavat yhteismetsän osakaskunnan (YML 3 §).

Yhteismetsiä pidetään verotuksessa yhteisetuuksina, joten niitä verotetaan erillisinä verovelvollisina (TVL 5 §). Vuonna 2016 yhteisetuuksien pääomatuloveroprosentti on 28 riippumatta tulojen määrästä. Siten yhteismetsiä verotetaan hieman kevyemmin, kuin muita metsänomistajia. Verotuksen tapahtuessa erikseen yhteismetsän osalta, on osakkaille jaettavat tilikauden ylijäämät eli tuotot sen vuoksi verottomia. (TVL 18 §.) Ylijäämät jaetaan yhteismetsäosuuksien suhteessa (YML 32 §). Verovapauden vuoksi osakkaiden ei myöskään tarvitse ilmoittaa yhteismetsästä saamiaan tulojaan omalla veroilmoituksellaan. (Verohallinto 2015b.)

Yhteismetsän osakkaaksi voi tulla monella eri tapaa. Metsänomistaja voi liittää oman metsänsä yhteismetsään joko osittain tai kokonaan. Näistä molemmat vaihtoehdot ovat metsänomistajalle kokonaan vapaita luovutusvoittoverotuksesta. Edellytyksenä kuitenkin on, että liitettävän tilan sekä yhteismetsästä saatujen tilojen arvot ovat yhtä suuret. Mikäli liitettävässä metsässä on käyttämätöntä metsävähennysoikeutta, niin se siirtyy yhteismetsälle. Metsävähennysoikeuksia käsitellään tarkemmin omassa kappaleessaan 4.2. Lisäksi muista vähennyksistä yhteismetsälle siirtyy metsä- ja ojitushankkeiden jäljellä oleva vähennyskelpoinen hankintameno. (Verohallinnon ohje A113/200/2015; Verohallinto 2015b.)

Toinen vaihtoehto tulla osakkaaksi yhteismetsään on hankkia yhteismetsäosuuksia. Yhteismetsäosuus on kiinteää omaisuutta, joten sen hankintahinnan perusteella täytyy erikseen maksaa neljän prosentin varainsiirtovero. Tästä huolimatta yhteismetsään ei synny uutta metsävähennyspohjaa. Vastikkeettomasti saaduista osuuksistakaan ei selvitä ilman verotusta. Varainsiirtoveron sijaan tällaisesta osuudesta joudutaan maksamaan lahja- tai perintöveroa. Veron perusteella on tällöin yhteismetsän käypä arvo verovelvollisuuden alkamishetkellä. (Verohallinto 2015b.)

### 3.4 Muut omistusmuodot

Muita metsänomistusmuotoja ovat muut yhteisetuudet, yhtiöt, osuuskunnat ja säätiöt. Muita yhteisetuuksia yhteismetsän lisäksi on tiekunnat, kalastuskunnat, jakokunnat ja niihin verrattavat yhteenliittymät (TVL 5 §). Myös niillä voi olla metsäomistuksia. Yhteisetuuksia verotetaan pääasiassa samalla tavalla kuin yhteismetsääkin. Lisäksi yhteisetuudet voivat olla arvonalisäverovelvollisiakin. (Jauhiainen 2016, 17.)

Mahdollista on myös metsän oleminen yhtiömuotoisessa omistuksessa. Tosin mikään yhtiömuoto ei tarjoa metsäomaisuuden hallintaan erityisiä veroetuisuuksia. Kenties tämä on syy, miksi isot metsäyhtiöt ovatkin myyneet viime vuosina paljon metsämaitaan. Yrittäjämäiseen metsätalouteen voisi sopia avoin- tai kommandiittiyhtiö. Näillä ei ole kuitenkaan oikeutta menovarauksen tai metsävähennyksen tekemiseen, eikä hankintatyön osittaista verovapautta. Samat rajoitukset tulevat yhtymäänkin, yhtiön ollessa sen osakkaana. Osa yhtiöistä onkin keskittynyt lähinnä maatalouteen ja metsätalouden harjoittaminen tapahtuu sen ohella. Tällöin metsätalouden tuotoista joutuu yhtiö maksamaan yhteisöverokannan mukaan, joka vuonna 2016 on 20 prosenttia. Näin ollen verotus yhtiöissä voi olla kahdenkertaista. Sen sijaan esimerkiksi yhteisetuudessa tai kuolinpesässä

se on täysin yhdenkertaista, sillä osakkaiden veronalaisena tulona ei pidetä heidän saamaa osuutta tulosta. (Ossa 2016, 85; Jauhiainen 2016, 15–17.)

Metsätaloutta päätoimisesti harjoittavia osuuskuntia ei tiedetä olevan yhtäkään Suomessa. Osuuskunta voisi soveltua esimerkiksi virkistys- ja metsästyspalveluihin keskityvän metsätilakokonaisuuden omistusmuodoksi. (Jauhiainen 2016, 17.)

Metsätaloutta harjoittavia säätiöitä Suomessa on muutamia, kuten esimerkiksi Metsämiesten säätiö, joka on yksi aktiivisista metsätaloudenharjoittajista. Sen tarkoituksena on jakaa metsiensä ja muiden sijoitustensa tuotto apurahoina metsäalalle. Metsätalouden harjoittaminen sopiikin säätiöille hyvin silloin, kun niillä on jokin tämän tapainen tietty yhteiskunnallinen tarkoitus. Toinen tarkoitus säätiöllä voi olla esimerkiksi luonnonsuojelu. (Jauhiainen 2016, 17.)

## 4 VEROSUUNNITTELU

Verolakien tulkinnassa pidetään lähtökohtana, että jokaisella on oikeus järjestää taloudelliset toimensa verotuksellisesti halvimman rehellisen vaihtoehdon mukaan. Perustuslain (11.6.1999/731) mukaan ”jokaisen omaisuus on turvattu” (PL 15.1 §). Tämän voidaan katsoa sallivan verosuunnittelu, eli omistajan valinnanvapauden valita useista vaihtoehdoista itselleen edullisimman vaihtoehdon. Vain tilanteessa, jossa ”olosuhteelle tai toimenpiteelle on annettu sellainen oikeudellinen muoto, joka ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta”, voidaan soveltaa verotusmenettelylain (18.12.1995/1558) veronkiertosäännöstä (VML 28 §). Tällöin tarkastellaan koko oikeustoimea veronkiertomielessä, johon kuolema sopii heikosti.

Tässä kappaleessa keskitytään lähinnä verosuunnitteluun metsää omistavan kuolinpesän, verotusyhtymän, luonnollisen henkilön ja yhteismetsän kannalta. Heillä käytettävissä olevat keinot ovat useimmiten alijäämähyvityksen hyödyntämisen suunnittelu, menovaraus sekä metsätaloudessa mahdollisista vähennyksistä erityisesti metsävähennys. Muiden metsää omistavien verovelvollisten kohdalla ei kaikki edellä mainitut keinot ole käytettävissä.

### 4.1 Alijäämähyvitys

Alijäämähyvitys on pääomatuloveroprosentin mukainen osuus samana verovuonna syntyneestä pääomatulolajin alijäämästä (TVL 131 §). Vuonna 2016 yleinen pääomatuloveroprosentti on 30 prosenttia. Muodostunut alijäämähyvitys voidaan vähentää tietyn edellytyksin ansiotuloverosta (TVL 132 & 133 §).

Sekä kuolinpesällä että metsää yksin omistavalla voi olla mahdollista hyödyntää omassa verotuksessa alijäämähyvitystä. Sama mahdollisuus on myös metsää yhtymän tai henkilöyhtiön kautta omistavalla luonnollisella henkilöllä. Kuolinpesää kohdellaan kuitenkin näistä muista verotuksessa eritavalla siten, että alijäämähyvitys tulee kuolinpesälle. Se ei välity sen osakkaina olevien luonnollisten henkilöisen verotukseen.

Alijäämähyvityksen syntyminen edellyttää pääomatulolajin alijäämää. TVL 60 §:n mukaan pääomatulolajin alijäämällä tarkoitetaan erotusta, joka syntyy verovelvollisen vä-

hennyskelpoisten tulonhankintamenojen, korkojen ja muiden vähennysten määrän ollessa suurempi kuin pääomatulojen määrä. Lisäksi pääomatulolajin alijäämä voi syntyä pääomatuloista vähennettävien vapaaehtoisten eläkevakuutusmaksujen perusteella. Niiden osalta kuitenkin alijäämästä syntyy erityinen alijäämähyvitys, jonka määrä ei sisälly alijäämähyvityksen enimmäismäärän laskentaan. (TVL 131 a §.)

Alijäämähyvityksen enimmäismäärä on 1 400 euroa henkilöä kohden. Se vastaa vuoden 2016 pääomatuloveroprosentilla 4 666,67 euron pääomatulomenoja verovelvollisella, jolla ei ole pääomatuloja. Toinen puolisoista saa 400 euron korotuksen yhdestä elätettävästä alaikäisestä lapsesta ja 800 euron korotuksen kahdesta tai useammasta lapsesta. (TVL 131 §.) Kaiken kaikkiaan kahden aikuisen ja kahden lapsen muodostaman perheen vanhemmat voivat saada yhteensä 3 600 euron alijäämähyvityksen ansiotuloveroista, joka vastaa vuoden 2016 pääomatuloveroprosentilla 12 000 euron vähennyksiä.

Jos alijäämähyvitys on muodostunut ensiasunnonostoon otetun asunovelan koroista, niin alijäämähyvityksen prosenttiosuutta korotetaan siltä osin kahdella prosenttiyksiköllä. Tällä ei kuitenkaan ole vaikutusta pääomatulon enimmäismäärän suuruuteen. (TVL 131 §.)

Jos verovelvolliseen sovelletaan puolisoita koskevia säännöksiä, niin ansiotuloista menevistä veroista vähentämättä jäävä alijäämähyvitys voidaan verovelvollisen vaatimuksesta siirtää puolison ansiotuloista menevistä veroista vähennettäväksi (TVL 134 §). Alijäämähyvitys vähennetään puolisollla samalla tavalla kuin se olisi vähennetty verovelvolliselle määrätystä veroista. Mikäli pääomatulolajin tappiota ei saada vähennettyä puolisonkaan ansiotuloverotuksesta, niin muodostuu jäljelle jäävästä osasta pääomatulolajin tappio (TVL 60 §). Se on vähennettävissä myöhemmin muodostuvista pääomatuloista seuraavien kymmenen vuoden aikana. Pääomatulolajin tappiosta ei enää myöhemminä vuosina voi muodostaa alijäämähyvitystä, vaan tappio säilyy lopullisesti pääomatulolajin vähennyksenä. (TVL 118.3 §.)

#### Esimerkki

Sannalla on yksi lapsi. Sanna on saanut puukaupasta 10 % ennakkomaksuna, eli 1 000 euroa pääomatuloa. Vähennyskelpoisia menoja hänellä on Mhy:n palvelumaksut, metsävakuutus, tiemaksu ja matkakulut metsätilalle, eli yhteensä 7 100 euroa. Pääomatulolajin alijäämä on näin ollen 6 100 euroa. Ansiotuloista menevästä verosta voidaan vä-

hentää alijäämähyvityksenä  $1\,400 + 400 = 1\,800$  euroa, joka vastaa 6 000 euron vähennyksiä menoista. Pääomatulolajin tappioksi vahvistetaan 100 euroa ja se voidaan vähentää seuraavien 10 vuoden aikana saatavista pääomatuloista.

Jos Sannalla olisi ollut puoliso, olisivat he yhdessä voineet heti käyttää hyväkseen koko pääomatulojen alijäämän ja vähentää ansiotulojen verosta 1 830 euroa, eli 30 % 6 100 eurosta. Pääomatulolajin tappiota ei olisi syntynyt. Samaan lopputulokseen olisi myös päädytty, jos hänellä olisi ollut vähintään kaksi lasta. Alijäämähyvitystä olisi tullut tällöin 2 600 euroa, joka olisi vastannut 8 666,67 euron vähennyksiä menoista.

Jos Sanna olisikin omistanut metsätilan kuolinpesän osakkaana, niin pääomatulojen alijäämä olisikin hyvitetty alijäämähyvityksenä kuolinpesän ansiotulojen verotuksessa. Oletetaan, ettei kuolinpesällä ole ansiotuloja, jolloin pääomatulolajin tappioksi vahvistetaan 6 000 euroa ja se voidaan vähentää seuraavien 10 vuoden aikana saatavista pääomatuloista. Sen sijaan verotusyhtymässä tappiollinen puhdas pääomatulo olisi siirtynyt osakkaiden henkilökohtaiseen verotukseen vähennettäväksi jo samana vuonna heidän osuuksiensa mukaisissa suhteissa.

#### 4.2 Metsävähennys

Metsävähennyksenä omistaja voi vähentää osan metsän hankintamenosta metsätalouden verovuoden pääomatuloista. Vähennys tehdään ennen metsätalouden luonnollisia vähennyksiä. Metsävähennyksestä säädetään TVL:n 55 §:ssä.

Vähennysoikeus on vain luonnollisella henkilöllä, kuolinpesällä ja näiden muodostamalla yhtymällä sekä yhteisetuudella (TVL 55 §). Yhteisöillä tai elinkeinoyhtymillä ei ole oikeutta tehdä vähennystä, vaikka ne omistaisivatkin metsää. Lisäksi vähennys myönnetään vain 1.1.1993 jälkeen hankittuihin metsiin. Verovelvollisen on vaadittava vähennystä ja hänen tulee sitä vaatiessaan esittää selvitys sen edellytyksistä veroilmoituksella 2C. Metsänomistaja voi vaatia vähennystä jo metsän hankintavuodesta alkaen. (Verohallinnon ohje A113/200/2015.)

Metsävähennyksen määrä on enintään 60 prosenttia verovelvollisen metsävähennykseen oikeuttavasta metsästä verovuonna saaman veronalaisen metsätalouden pääomatulon määrästä. Verovuonna metsänomistajan käytettävissä olevan metsävähennysoikeuden suuruus saadaan vähentämällä vuoden lopussa omistettujen metsävähennyk-



seen oikeutettujen metsien metsävähennyspohjasta aiempina vuosina vähennetyt metsävähennykset. Vähennyksen enimmäismäärä on 60 prosenttia metsien yhteenlasketusta hankintamenosta. Verovuoden metsävähennyksen on oltava kuitenkin vähintään 1 500 euroa. (TVL 55 §.) Näin ollen pieni osa metsävähennyksestä voi jäädä käyttämättä. Tämän takia kannattaa jättää jäljelle 1 500 euroa, jos käytettävissä oleva vähennys ei tule verovuonna kokonaan käytettyä. Sitten myöhemmin onnistuu uusi metsävähennys ja saadaan loputkin vähennyspohjasta hyödynnettyä. (Verohallinnon ohje A113/200/2015; Jauhiainen 2016, 53.)

#### Esimerkki

A on ostanut vuonna 2013 metsäkiinteistön, jonka kokonaishankintahinta oli 100 000 euroa. A:lla ei ole muita metsäkiinteistöjä. Metsävähennyspohja on siten 60 000 euroa. A:n saman vuoden metsätalouden veronalaiset pääomatulot olivat 2 000 euroa. Metsävähennyksen 1 500 euron vähimmäismäärä ei täyty. Koko metsävähennyspohja jää käyttämättömäksi. Vuonna 2015 metsätalouden veronalaiset pääomatulot ovat 20 000 euroa. A saa tehdä enintään 12 000 euron metsävähennyksen. Tämän jälkeen metsävähennyspohja on 48 000 euroa (60 000 - 12 000 euroa).

Metsän hankintameno on maapohjan ja puuston osuus kiinteistön tai määräalan kauppahinnasta tai muusta vastikkeesta. Sen sijaan vastikkeettomiin saantoihin sovelletaan jatkuvuuden periaatetta. Vastikkeeton saanto voi syntyä esimerkiksi perinnön, testamentin, lahjan tai avio-oikeuden nojalla. Kiinteistön siirtyessä näin, on periaatteen mukaan verovelvollisella oltava sama oikeus metsävähennyksen tekemiseen kuin edellisellä omistajallakin olisi ollut. (TVL 55 §; Verohallinnon ohje A113/200/2015.)

Jos vastikkeettomalla saannolla siirtyy osa luovuttajan omistamista kiinteistöistä, siirtyvän metsävähennysoikeuden määrä vastaa saannon kohteena olevan metsän hankintamenon suhteellista osuutta luovuttajan metsävähennyksen perusteena olevien hankintamenojen kokonaismäärästä. (TVL 55 §.) Kuolinpesä perii perittävän jäljellä olevan metsävähennysoikeuden, mutta metsän perintöverotusarvo ei sen sijaan ole metsävähennyksen perusteena (Koponen 2015, 161–162). Käyttämätön osuus vähennyspohjasta siirtyy myös, kun metsä liitetään perustettavaan yhteismetsään tai jo olemassa olevaan sellaiseen. Jatkossa siirtynyt vähennyspohja on yhteismetsän käytössä. (Verohallinnon ohje A113/200/2015.)

Metsävähennyksen perustumisesta hankintamenoon ja maapohjan omistukseen seuraa myös, että puuston hakkuuoikeuden omistavalla ei aina ole oikeutta metsävähennykseen. Tällainen tilanne voi olla, mikäli metsänomistaja luovuttaa omistusoikeutensa metsään, mutta pidättää itsellään hakkuuoikeuden. (Ossa 2013, 112.)

#### Esimerkki

A lahjoitti B:lle metsäkiinteistönsä pidättäen itsellään hakkuuoikeuden. A:lla oli metsävähennyspohjaa käyttämättömänä 50 000 euroa. A:n myydessä seuravana vuonna puuta 30 000 eurolla, ei hän voinut lainkaan hyödyntää metsävähennystä.

Metsän luovutusvoittoa laskettaessa siihen lisätään vähennettyjen metsävähennysten yhteismäärä. Yhtymässä tehty metsävähennys vaikuttaa osakkaan luovutusvoiton määrään. Lisäys tehdään myös hankintameno-olettamalla laskettuun luovutusvoittoon, jolloin lisättävien metsävähennysten yhteismäärä voi olla enintään 60 prosenttia luovutettavan metsän hankintamenoa. Lisäyksessä voi olla mukana muiltakin metsävähennyskiinteistöiltä tehtyä vähennystä. Toteutuneet metsävähennykset lisätään myös luovutustappioon. Kuitenkaan metsätilan luovutusvoittoon tai –tappioon ei lisätä metsävähennystä, jos kiinteistö ei ole ollut mukana metsävähennysjärjestelmässä, se on saatu vastikkeetta ilman siirtyvää vähennysoikeutta tai sen luovutusvoitto on kokonaan veroton. (TVL 46 §; Verohallinnon ohje A113/200/2015.)

Mikäli yhtymä jaetaan useaksi eri kiinteistöksi, on kyse sellaisesta omistussuhteen purkamisesta, jossa ei muodostu vastikkeellisia luovutuksia ja uutta metsävähennyspohjaa. Jos joku yhteisomistajista kuitenkin saa määräosaansa arvokkaamman metsän ja maksaa muille välirahaa, on maksettu väliraha hänelle metsän hankintamenoa ja siitä muodostuu metsävähennyspohjaa. (Verohallinnon ohje A113/200/2015.)

Yhtymälle voi muodostua metsävähennyspohjaa osakkaiden yhteiseen lukuun hankittujen metsien hankintameno perusteella. Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan sitä voi muodostua myös yhtymään kuuluvien kiinteistöjen määräosien vastikkeellisissa luovutuksissa metsän hankintamenoa vastaavalta osalta, vaikka yhtymän metsän määrä ei lisäänykään. (KHO:2013:3.)

#### Esimerkki

Metsäyhtymässä on osakkaat A, B ja C kukin 1/3 osuudella. Yhteisesti hankitun metsän hankintameno oli 40 000 euroa/osuus eli 120 000 euroa yhteensä, josta vähennyspohjaa 72 000 euroa. D ostaa A:n osuuden 50 000 eurolla, jonka jälkeen yhtymän osakkaina on

B, C ja D kukin 1/3 osuudella. Kun A:n hankintamenon sijalle tulee D:n, niin metsän hankintameno on 130 000 euroa, josta vähennyspohjaa on 78 000 euroa.

Metsävähennyksen kehittäminen voi olla mahdollista lähivuosina, sillä pääministeri Sipilän hallitusohjelmassa (2015) asia on otettu esille. Hallitusohjelmassa todetaan, että ”helpotetaan metsätilojen sukupolvenvaihdoksia ja/tai parannetaan metsävähennystä”.

#### 4.3 Meno- ja tuhovaraus

Metsänomistajalla on mahdollisuus tehdä 15 prosentin menovaraus verovuoden pääomatuloista, joista on vähennetty verovuonna mahdollisesti tehdyn metsävähennyksen määrä. Menovarauksesta säädetään TVL:n 111 §:ssä. Sen säätämällä on pyritty huomioimaan metsätalouden tulonhankkimismenojen eriaikaisuus suhteessa puun myyntituloihin. Sillä usein esimerkiksi metsän uudistamistyöt ovat mahdollista suorittaa vasta muutaman vuoden kuluttua hakkuusta. Varsinkaan pienillä tiloilla tuloja ei yleensä kerry joka vuosi, mutta menoja voi olla käytännössä joka vuosi. (Ossa 2013, 114.)

Menovarausten voi tehdä luonnollinen henkilö, kuolinpesä ja näiden muodostama verotusyhtymä sekä yhteisetuus. Menovarausta ei kuitenkaan myönnetä, jos metsä kuuluu elinkeinotoimintaan. (TVL 111 §). Menovarausten tekeminen ei aina ole välttämätöntä, sillä kulut voidaan saada muutenkin vähennettyä alijäämähyvityksen kautta. Kuolinpesän ollessa oma verotusyksikkö, kannattaa sen aina tehdä menovaraus. Tämä johtuu siitä, että kuolinpesällä ei välttämättä ole joka vuosi tuloja, joista tappioita voisi vähentää. Sen sijaan, jos puuta myydään säännöllisesti vuosittain, ei menovarauksella ole käytännössä isoa merkitystä.

Tappioiden huomioimisen lisäksi metsävarauksen tekemisessä kannattaa huomioida 30 000 euron pääomatuloraja. Tuon rajan ylittyessä pääomatuloveroprosentti nousee vuonna 2016 siltä osin 30 prosentista 34 prosenttiin, mutta varauksella tämä voi olla vältettävissä. Tällöin menovarausta voidaan purkaa määräaikaisten sallimissa rajoissa sellaisina vuosina, jolloin tuo raja ei ylity (Jauhiainen 2016, 50).

Menovaraus on tuloutettava entisissä Oulun ja Lapin läänissä kuuden ja muualla neljän seuraavan verovuoden aikana. Mikäli menovarausta ei ole näinä aikoina käytetty kokonaan, niin loppuosa tuloutetaan viimeisenä tulouttamisvuonna suoraan veronaliseksi tuloksi (Ossa 2013, 114). Poistoina vähennettävistä menoista saadaan kattaa kuitenkin vain vuotuista poistoa vastaava määrä. (TVL 111 §.)

Metsätuhotilanteissa metsänomistajalla on käytettävissä normaalia laajempi varausmahdollisuus. Jos verovelvollinen on metsätuhon perusteella saanut vakuutus- tai vahingonkorvausta, korvauksesta saadaan jättää lukematta tuloksi edellä mainituksi ajaksi se määrä, joka tarvitaan tuhoutuneen metsän uudistamiseen (TVL 111 §). Tuhovarauksen suuruus lasketaan uudistamiskustannusten perusteella, jossa apuna voidaan käyttää esimerkiksi metsänhoitoyhdistyksen arviota kuluista. Se tuloutetaan menovarauksen tapaan. Se myös voidaan tehdä samaan aikaan menovarauksen kanssa, eikä se vähennä menovarauksen määrää. (Ossa 2013, 115; Jauhainen 2016, 50.)

#### 4.4 Kuolinpesän purkaminen

Mikäli kuolinpesän osakkailla on tarkoitus purkaa pesä, kannattaa se tehdä niin, että maksettavaa veroa tulee mahdollisimman vähän. Oleellisinta on miettiä ensin, miten oikeasti halutaan metsää omistaa, vai halutaanko ollenkaan. Tässä vaiheessa, kun purkupäätös on jo tehty, oletettavasti vastaus tuohonkin jo tiedetään.

Jos kuolinpesä halutaan muuttaa yhtymäksi, on ensimmäinen toimenpide perinnönjako. Siinä kuolinpesä voidaan jakaa joko osittain tai kokonaan. Esimerkiksi metsätila voidaan muuttaa yhtymäksi tai jakaa osakkaille, mutta vanha kotipaikka voidaan pitää kuolinpesällä. Perinnönjaossa voi olla vain hallinnollinen jako, jossa pesä purkautuu yhtymäksi. Sen lisäksi voi olla kiinteistötekniisiä jakoja, kuten lohkominen eri kiinteistöiksi. Jakosanalla on perinnönjaossa siten monta eri merkitystä. Jos on tarkoitus kuitenkin tehdä vain osakkaiden välisiä kauppoja tai perustaa yhteismetsä, tehdään perinnönjako aina ensin. Yhtymä perinnönjaossa syntyy, jos osakkaat saavat jaossa kiinteistön yhteisesti tai määräosin. Jos kuolinpesän jaossa muodostuu osakkaiden kesken yhteisomistussuhde muuhun kuin kiinteistöön, kuten esimerkiksi osakehuoneistoon, ei muodostu verotusyhtymää. Lisäksi kuolinpesästä muodostuu automaattisesti yhtymä, jos osakas luovuttaa osuutensa ulkopuoliselle ja kuolinpesän varoihin kuuluu kiinteistö. Jos tällaisessa kuolinpesässä on vain irtainta omaisuutta, verottaja katsoo kuolinpesän verotuksessa jaetuksi ja yhtymää ei muodostu. Tällöin jokaista jäljelle jäänyttä osakasta ja pesänsuuden ostanutta verotetaan suhteellisesta osuudesta tuloihin. (Metsäkeskus 2014; Koponen 2015, 105–106; Jauhainen 2016, 15.)

Jos leski on elossa, tehdään perinnönjaon lisäksi ositussopimus. Perinnönjakokirja laaditaan perukirjan tai -kirjojen pohjalta, jos samalla jaetaan molempien vanhempien pesät. Usein molempien jaetaan samalla kertaa, sillä osakkaat ovat pääsääntöisesti samat.

Joskus perinnönjako on jo tehty ensiksi kuolleen puolison jälkeen ja silloin jaetaan vain jälkimmäisen pesä. On tärkeää huomioida mahdollinen avioehto, testamentti sekä annetut ennakkoperinnöt. Perukirjoista saadaan suoraan tiedot perinnönjaon osapuolista ja sopimusta koskevasta omaisuudesta. (Metsäkeskus 2014; Mhy 2016b.)

Usein perunkirjoituksen jälkeen on tapahtunut muutoksia omaisuuden omistuksessa. Tällöin muutokset on huomioitava ja mainittava asiakirjassa. Jos pesässä on leski sekä neljä lasta, tulee ositukseen ensin maininta, että leski saa puolet pesästä ja rintaperilliset toisen puolikkaan omaisuudesta. Tämän jälkeen perinnönjako toimitetaan siten, että kukin rintaperillinen saa 1/8-omistusosuuden omaisuuteen. Verottajalle on toimitettava kaikkien kuolinpesän osakkaiden tai heidän valtuuttamien edustajien sekä kahden todistajan allekirjoittama sopimus. Tällä tavalla verottaja saa perusteen omistusosuuksien mukaiseen verotukseen ja muodostaa metsätilan osalta verotukselliseksi yksiköksi metsäyhtymän. Muutoksen yhteydessä kannattaa myös arvonlisäverovelvollisuus muuttaa yhtymän nimiin. Lisäksi kannattaa heti hakea yhtymälle lainhuutoa, josta ilmenevät myös yhtymän osakkaiden omistusosuudet. Näin myöhemmissä omistusvaihdostilanteissa voidaan välttyä epäselvyyksiltä. (Mhy 2016b.)

Sillä käytetäänkö jakoon pesän sisäisiä vai ulkoisia varoja voi olla suurta merkitystä. Osakkaille ei tule veroja, jos pesän varat jaetaan täysin osakkaiden omistusosuuksien mukaisesti. Jokaiselle jaettava omistusosuus voi sisältää eri omaisuuslajeja, kuten metsää, rahaa, rakennuksia tai asuntoja. Perintöveroa tulee kuitenkin joka tapauksessa, mutta se on tällöin yleensä jo maksettu. Sen sijaan, jos joku käyttää pesän ulkopuolisia varoja hankkiakseen isomman osuuden tarkastellaan luovutusvoitto- ja varainsiirtoverotusta. (Metsäkeskus 2014.)

Luovutusvoittoveroa voi joutua maksamaan kuolinpesäosuuden myynnistä, vaikka lähisukulaisen luovutusvoittoverovapaus muuten toteutuisikin, sillä kuolinpesäosuuden myynti on irtaimen kauppaa. Sen sijaan yhtymäosuuden myynti lähisukulaiselle on vapautettu luovutusvoittoverotuksesta, jos lähisukulaisen luovutusvoittoverovapaus muilta osin toteutuu. Tällöin verokustannuksia tulee vain neljän prosentin varainsiirtoveron verran. (Koponen 2015, 161–162.)

Ensinnäkin myyjän on luovutettava maa- tai metsätalouteen kuuluvaan kiinteää omaisuutta. Toiseksi saajana on oltava joko yksin tai yhdessä puolisonsa kanssa hänen lapsensa tai tämän rintaperillinen taikka hänen sisarensa, veljensä, sisarpuolensa tai veli-

puolensa. Kolmanneksi omaisuus on pitänyt olla yhteensä yli kymmenen vuotta verovelvollisen tai hänen ja sellaisen henkilön omistuksessa, jolta hän on saanut sen vastikkeetta. Lisäksi huojennussääntöä on usein tulkittu niin, että myyjän on pitänyt harjoittaa ennen myyntiä metsätaloutta (KHO 20.08.1999/2081; KHO 29.8.2008 T: 2097; KHO 29.4.2010 T:928). Näin ollen asiantuntijat suosittelivatkin perinnönjakokirjan tekemistä ensin ja metsätalouden harjoittamista minimissään yhden verovuoden ajan eli yhden metsäveroilmoituksen jättämistä (Metsäkeskus 2014; Koponen 2015, 142–144). Sillä ei ole ollut merkitystä, onko metsätaloutta harjoitettu kuolinpesän vai yhtymän osakkaana.

Mikäli yhdelläkään jakamattoman kuolinpesän osakkaista ei ole todellista kiinnostusta metsätalouden harjoittamiseen, niin kannattaa kuolinpesän osakkaiden harkita metsän myyntiä ulkopuoliselle. Metsäpalstoilla on viime aikoina ollut hyvä kysyntä ja sen seurauksena myös hintataso on ollut korkealla (Metsäkeskus 2014).

Jos osakkaat myyvät metsän tai oman osuutensa siitä alle yhden vuoden päästä metsänomistajan kuolemasta, voidaan luovutusvoittolaskelmassa käyttää hankintamenona metsäalueen myyntihintaa, jolloin luovutusvoittoseuraamuksia ei tule. Muussa tapauksessa vähennettäväksi tulee hankintamenona metsäalueen perintöveroarvo tai hankintameno-olettama (Metsäkeskus 2014.) Hankintameno-olettama on joko 20 prosenttia tai 40 prosenttia metsäalueen myyntihinnasta. Jos luovutettu omaisuus on ollut luovuttajalla vähintään 10 vuoden ajan, se on vähintään 40 prosenttia luovutushinnasta. (TVL 46 §.)

Jos metsäalueen myynti tehdään kunnalle, kuntayhtymälle tai valtiolle, voidaan laskelmassa käyttää todellisen hankintamenon vaihtoehtona 80 prosentin suuruista hankintameno-olettamaa (Koponen 2015, 145–146). Jos kuolinpesä myy metsän luonnonsuojelun alueeksi ELY-keskukselle, on myynti vapautettu kokonaan luovutusvoittoverosta. Lisäksi metsäpalstalla ollessa merkittäviä luonnonvaroja voi kyseeseen tulla myös metsän suojeleminen vapaaehtoisesti määräajaksi METSO-ohjelman kautta. (Metsäkeskus 2014.)

## 5 TUTKIMUSMENETELMÄ

Tämän opinnäytetyön tutkimusongelmana oli kartoittaa kuolinpesien tarvetta omistusmuodonvaihdokselle. Tarkoitus oli selvittää, mitä hyötyä osakkaille on kuolinpesän purkamisesta ja mahdollisesta omistusmuodonmuutoksesta. Tavoitteena oli myös selvittää, oliko tällainen vaihdos kuolinpesillä jo suunnitteilla. Samalla osakkaat saivat tietoa toimeksiantajani palvelusta. Lisäksi toimeksiantajani sai käyttöönsä tietoa omistusmuodonvaihdospalvelun potentiaalisista asiakasmääristä.

Tutkimuksen kohderyhmäksi valittiin Mhy Lounametsän jäseninä olevat kuolinpesät, jotka omistavat metsää vähintään kymmenen hehtaaria. Ennen vuotta 2014 yhdistyksen jäseniksi hyväksyttiin vain metsänomistajat, jotka omistivat metsää yhdistyksen toimialueella. Tämän takia käytännössä tutkimuksen kohderyhmä muodostui kuolinpesistä, jotka omistavat metsää yhdistyksen toimialueelta, eli 21 kunnan alueelta Satakunnassa ja Varsinais-Suomessa. Tiedot saatiin asiakasrekisteristä, josta ilmenee kuolinpesän yhteys henkilön yhteystiedot. Henkilötietolaki ei ollut tälle ongelma, sillä yhdistykseen liittyessään jäsenet olivat antaneet suostumuksensa henkilötietojen käyttämiseksi metsänhoitoyhdistyksen palveluista tiedottamiseen. Tarkoitus oli, että yhteys henkilö kertoisi sekä omia näkemyksiään, että kuolinpesän yleisiä tietoja ja yhteisesti päätettyjä suunnitelmia. (Palokallio 2012; Mhy Lounametsä 2016a.)

Tutkimus toteutettiin kvantitatiivisena eli määrällisenä survey-tutkimuksena. Menetelmä valittiin, koska yleensä sillä tavalla saadaan kerättyä laaja tutkimusaineisto: tutkimukseen voidaan saada paljon henkilöitä ja voidaan kysyä myös monia eri asioita. Toiseksi kyselylomaketta pidetään tehokkaana, koska se säästää tutkijan aikaa ja vaivannäköä. Lisäksi kyselylomakkeen hyötynä oli enemmän yleistettävissä olevan tutkimuksen saaminen. Mikäli tutkimusmenetelmänä olisi käytetty haastattelua, niin yleistettävyys olisi ollut paljon hankalampaa. Tällöin olisi väistämättä ollut tarpeellista selvittää juuri kyseisen kuolinpesän osakkaiden tarpeita yksityiskohtaisemmin. Selvittää olisi pitänyt ainakin osakkaiden henkilökohtaisten pääoma- ja ansiotulojen sekä kuolinpesän mahdollisen muun omaisuuden vaikutus verotukseen. (Hirsjärvi ym. 2009, 195.)

Aineistonkeruumenetelmäksi valittiin postilla lähetettävä kyselylomake (liite 2). Syynä tähän oli se, että kaikilta rekisterin jäseniltä ei ollut sähköpostiosoitteita edes tiedossa tai heidän sähköpostiosoitteet saattoivat olla jo käytöstä poistuneita. Toiseksi useilla varsinkin iäkkäimmillä ei välttämättä sähköposti ole muutenkaan käytössä. Lisäksi sähköpostia

käyttävätkään yhteyshenkilöt eivät välttämättä lue sitä niin usein ja vastausten saaminen olisi oletettavasti voinut kestää. Keskimäärin metsänomistajat ovat yli 60 vuotiaita, eli vastaajat olisivat valikoituneet liikaa (Hänninen ym. 2011, 3). Tutkimuksen luotettavuus olisi kärsinyt, jos perusjoukko olisi koostunut vain uusista jäsenistä ja niistä, joiden sähköpostiosoitteen voidaan olettaa olevan käytössä.

### 5.1 Kyselylomakkeen laatiminen ja rakenne

Kyselylomakkeen yhteyteen luotiin saatekirje (liite 1), jossa selvennettiin kyselyn tarkoitusta. Lisäksi siinä pohjustettiin vastaajaa kertomalla yleisesti omistusmuodonvaihdokista metsää omistavissa kuolinpesissä. Tämän oli tarkoitus auttaa asiaan vähemmän perehtyneitä vastaajia. Kysymyksiä oli yhteensä kymmenen. Mukana oli sekä avoimia kysymyksiä että strukturoituja monivalintakysymyksiä ja Likertin asteikkoa. Ensimmäiset kysymykset selvittivät vastaajan taustatietoja. Tämä oli tärkeää sen takia, koska kysely suoritettiin luottamuksellisesti. Tosin vastaajien kesken arvottiin Jokipiin Pellava Oy:n metsäaiheisia pellavatuotepakkauksia ja arvontaan osallistumista varten lomakkeen lopussa oli mahdollisuus jättää yhteystiedot. Lisäksi vastaajilta kysyttiin erikseen, mikäli omistusmuodon muutos on heillä ajankohtainen ja he haluavat jättää Mhy Lounametsälle yhteydenottopyynnön.

Taustatietoja selvittävien kysymysten jälkeen sijoitettiin kysymykset, joilla pyrittiin selvittämään kuolinpesän aktiivisuutta metsänomistajana. Nämä olivat strukturoituja kysymyksiä, joihin vastaajan oli helppo vastata. Näihin kysyttävät tiedot voitiin olettaa olevan tiedossa, eivätkä ne olleet mitenkään arkaluontoisia. Kysymykset olivat kuitenkin erittäin tärkeitä, sillä niihin saaduilla vastuksilla pystyttiin yhdessä myöhempien kysymysten kanssa arvioimaan paremmin omistusmuodonvaihdoksen kannattavuutta.

Lopuissa kysymyksissä selvitettiin suoraan aikomuksia ja suunnitelmia vaihdokseen. Lisäksi kysyttiin osakkaan tietoisuutta muutamista verotukseen vaikuttavista asioista sekä kuinka hyvin päätökset olivat kuolinpesässä syntyneet. Näihin vastaamisen arveltiin olevan vaikeinta varsinkin, jos kuolinpesällä ei ole aivan selvää, miten toimintaa tulisi jatkaa tai päätökset eivät ole sujuneet täysin yhteisymmärryksessä. Sen takia nämä kysymykset sijoitettiin loppuun. Lisäksi viimeisinä kysymyksinä kysyttiin toimeksiantajaa suorimmin palvelevia kysymyksiä sekä tarjottiin mahdollisuus jättää palautetta. Ennen kyselyn lähettämistä se tarkistettiin monella eri koehenkilöllä, jotta mahdollisilta sekaannuksilta



vältyttiin. Tavoitteena oli pitää kysely mahdollisimman lyhyenä ja helppona, jotta vastaajien motivaatio säilyisi alusta loppuun. Sen takia kysely optimoitiin kahdelle sivulle ja saate tulostettiin erilliselle paperille. Selkeyden lisäksi erillisestä saatteesta oli hyötyä myös käyntikortin merkityksessä, koska siinä kuolinpesän yhteyshenkilölle jäi talteen yhdistyksen yhteystiedot.

## 5.2 Kyselytutkimuksen toteuttaminen

Tavoitteeksi otettiin saada 50 vastusta. Otoksen suuruutta mietittäessä otettiin huomioon postikyselyissä oleva suuri kato. Hirsjärven ym. mukaan vastausprosentti on parhaimmillaan 30–40% lähetettäessä suurelle yleisölle. Normaalisti vastausprosentti ei kuitenkaan nouse noin korkealle. Tässä kyselyssä vastausprosentin oletettiin paranevan, koska kysely lähetettiin spesifille joukolla ja aihe oli heidän kannaltaan tärkeä. Lisäksi Hirsjärvi ym. kirjassaan oletivat vastausprosenttini myös nousevan, koska lähetin kyselyn organisaation välityksellä. Tällöin vastausprosentti on ollut yleensä tavanomaista korkeampi. Otoksen suuruutta mietittäessä otettiin myös huomioon se, ettei tarvitsisi lähettää vastausmuistutuskirjeitä. Tällöin vastausprosentiksi on saatu parhaimmillaan joskus jopa 70–80 prosenttia. (Hirsjärvi ym. 2009, 196.)

Kysely lähetettiin 300 vastaajalle helmikuussa 2016. Vastausaikaa annettiin kaksi viikkoa, jotta vastaajilla olisi tarpeeksi aikaa perehtyä aiheeseen ja vastata kyselyyn. Lisäksi mukaan laitettiin palautuskuori, jonka postimaksu kerrottiin saatekirjeessä olevan etukäteen maksettu. Otoksena suoritettiin systemaattisella satunnaisotannalla. Rekisteristä saatiin suoraan haettua vain kuolinpesät, jotka omistivat vähintään kymmenen hehtaaria metsää. Tämän jälkeen kaikkien rekisterissä olevien kuolinpesien määrä jaettiin sillä määrällä, jolla oli tarkoitus lähettää lomakkeita. Ensimmäinen alkio arvottiin, jonka jälkeen valittiin aina joka 42. vastaajaksi. Perusjoukkoa katsottiin olevan turha lähteä jaottelemaan ja tarkoituksella etsimään heterogeenistä joukkoa. Tavoitteen kannalta jaottelu ei olisi ollut mielekäs kuin vain muutama vastaajan henkilökohtaista tietämystä testaamaan kohtaan. Muuten kyselyssä oli tarkoitus selvittää kuolinpesässä vallitsevaa tilannetta ja yhteisiä suunnitelmia.

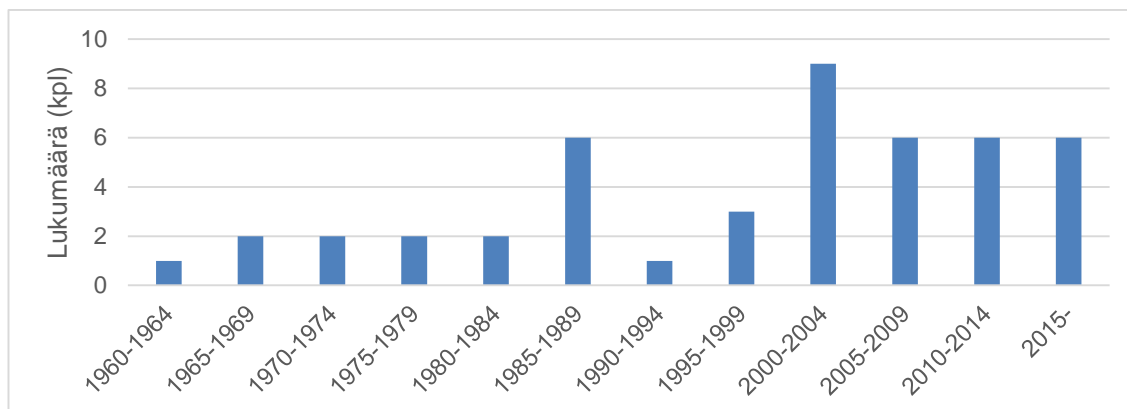
Saatujen vastauslomakkeiden perusteella luotiin havaintomatriisi. Jokainen vastauslomake numeroitiin tarkastamista varten. Havaintomatriisiin kirjattiin jokaisen muuttujan saamat arvot. Tämän jälkeen syötetyt arvot vielä tarkistettiin luotettavampien tulosten aikaansaamiseksi.

## 6 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

### 6.1 Vastausprosentin arviointia

Kyselytutkimukseen saatiin vastauksia annetun vastausajan sisällä 31. Tämän jälkeen tuli vielä viisitoista vastausta, jotka otettiin mukaan tarkasteluun. Yksi vastaus oli ilmeisesti hukunut postissa useasta heidän numeroinnista päätellen, joten se saapui vastaopinnäytetyön ollessa lähes valmiina, eikä sitä otettu mukaan tutkimukseen. Ilman sitä kaiken kaikkiaan vastaajia oli yhteensä 46, eli tavoitteesta ei paljon jääty. Vastauksia olisi ehkä voitu saada enemmänkin, jos olisi käytetty muistutuskirjeitä. Tässä tutkimuksessa niiden käyttämättä jättäminen oli kuitenkin perusteltua. Niiden käyttäminen olisi lisännyt kustannuksia, eikä varmuutta suuremman vastausprosentin saamiseen olisi silti ollut. Saatua vastausprosenttiakin voidaan pitää hyvänä ja riittävänä useasta eri syystä.

Ensinnäkin perusjoukko koostui yhdistyksen asiakasrekisteristä, jossa ei välttämättä kaikki osoitteet olleet enää ajan tasalla. Tämä johtuu siitä, että osa kuolinpesistä oli jo hyvinkin kauan aikaa sitten muodostuneita. Vanhinta kuolinpesää perusjoukon osalta on varmuudella mahdotonta kertoa, sillä tällaista kuolinpesää ei enää välttämättä ole olemassa. Sen sijaan vastaajien osalta vanhin tiedetään vuonna 1962 muodostuneeksi, sillä heiltä tätä kysyttiin nimenomaisesti taustatietoja koskevassa vastauslomakkeen osiossa heti ensimmäisenä kysymyksenä. Kuten kuviosta neljä näkyy, niin suurin osa eli yhdeksän vastanneista kuolinpesistä oli muodostunut vuosien 2000–2004 aikana. Tämä on noin 20 prosenttia kaikista vastanneista. Yhteensä 2000-luvun jälkeen muodostuneita oli 27 kappaletta, eli noin 59 prosenttia. Sen sijaan ennen 2000-lukua muodostuneita kuolinpesiä tavoitettiin yhteensä 19 kappaletta, joka on noin 41 prosenttia kaikista vastanneista. Eniten tältä ajalta tavoitettiin vuosien 1985 ja 1989 välillä muodostuneita kuolinpesiä, eli noin 13 prosenttia. Vanhempien kuolinpesien osalta vastausten saaminen on voinut jäädä sen takia pienemmäksi, koska niiden yhteyshenkilöiden osoitetiedot ovat voineet muuttua moneen kertaan, eikä päivitetty tieto ole välttämättä päätynyt asiakasrekisteriin. Mhy:n asiakasrekisterin postiosoitteiden päivitys perustuu maanomistajien tai toimihenkilöiden ilmoituksiin. Posti palautti yhden lähetetyistä kirjeistä, sillä tällaista osoitetta ei ollut enää ilmeisesti ollenkaan olemassa. (Mhy Lounametsä 2016.)

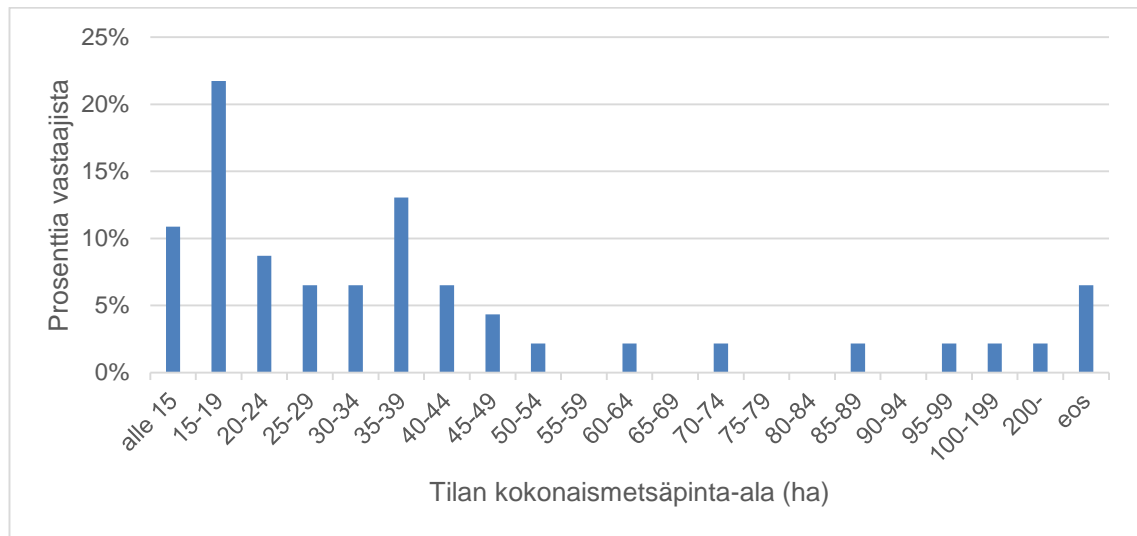


Kuvio 4. Ikäjakama vastanneiden kuolinpesien muodostumisvuoden mukaan.

Lisäksi muiden kyselyiden tapaan ei tässäkään ole mahdollista varmistua siitä, miten vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen. Ovatko he pyrkineet vastaamaan huolellisesti ja rehellisesti. Joissain kyselyissä on ollut tapana houkutella vastaajia lupamalla vastauksesta esimerkiksi elokuva liput. Tällöin vastaukset voivat kuitenkin olla kyseenalaisia. Oliko vastaaja vain vastannut jotain saadakseen elokuva liput. Tässä kyselyssä selvästi huomaa, että vastaajat ovat suhtautuneet kiinnostuneesti asiaan ja vastanneet huolellisesti, sillä hylättäviä vastauksia ei joukossa ollut yhtään. Vain muutama vastaaja oli jättänyt vastaamatta johonkin kohtaan. Näillä muutamista kohdista puuttuvilla tiedoilla ei kuitenkaan ole tutkimuksen johtopäätöksien kannalta oleellista vaikutusta. Lisäksi vastaajien mielenkiinnosta kertoo se, että palautetta tuli paljon liittyen sekä kyselyyn että Mhy:n toimintaan yleisesti. Useampi kuin joka neljäs antoi jonkinlaista palautetta. Osa palautteesta oli kirjoitettu suoraan asiaan liittyvän kysymyksen viereen täsmentäen vastaajien ajatuksia, jolloin heti sai käsityksen, miksi juuri niin oli vastattu eli minkälainen tilanne vastaajan kuolinpesässä todella on. Tällainen ei olisi internetkyselyissä ollut mahdollista. Peräti useampi kuin joka viides ilmoitti olevansa kiinnostunut ulkopuolisesta konsultointiavusta ja jätti sen vuoksi myös yhteystietonsa.

Ehkä kiinnostukseen oli yhtenä syynä myös se, että kaikkein pienimmät metsänomistajat, eli alle kymmenen hehtaaria omistavat oli rajattu perusjoukon ulkopuolelle ja näin kyselyyn osallistujilla oli suurempi intressi omaisuutensakin puolesta. Tosin vastaajien joukossa oli yksi yhdeksän hehtaaria omistava kuolinpesäkin. Tämä voi johtua asiakasrekisterissä mahdollisesti olleesta virheestä tai kysymyksen luonteesta. Kysymyksen luonteesta kertoo se, että tähän kysymykseen olikin kolme jättänyt kokonaan vastaamatta, mikä on seitsemän prosenttia kaikista vastaajista. Se voi johtua siitä, että he eivät ole muistaneet tilan kokoa ulkoa ja tieto ei ole ollut aivan käden ulottuvilla. Voi myös olla,

että vastaajat eivät ole olleet varmoja, mitä pinta-alaa kokonaismetsäpinta-alalla kysymyksessä on tarkoitettu tai he eivät ole huomanneet juuri sitä tarkoitettun.



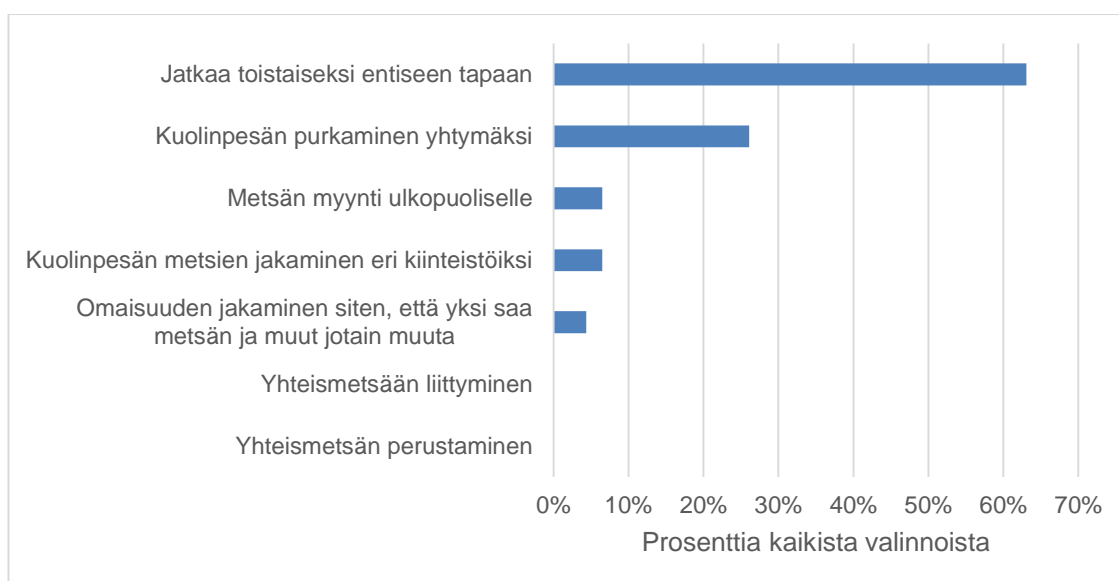
Kuvio 5. Vastanneiden kuolinpesien kokonaismetsäpinta-ala hehtaareina.

Kuten kuviosta viisi selviää, niin selkeästi suurimmalla osalla, eli 22 prosentilla vastaajista metsän kokonaispinta-ala oli 15–19 hehtaaria. Toiseksi eniten, eli 13 prosenttia kaikista oli vastaajia, joilla metsän pinta-ala oli 35–39 hehtaaria. Metsätilojen pinta-alojen keskiarvo oli 37 hehtaaria ja mediaani 29 hehtaaria. Tutkimukseen saatiin myös mukaan joitain isompia metsätiloja omistavia kuolinpesiä.

## 6.2 Omistusmuodonvaihdostarpeet

Kaikki kyselyyn osallistuneista olivat valinneet vähintään yhden vaihtoehdon suunnitelmista omistusmuodonvaihdokselle. Etukäteen oli jo pääteltävissä, että suurin osa vastaa kuolinpesässä olevan tarkoitus jatkaa entiseen tapaan. Koska tällainen vastausvaihtoehto oli annettu, niin ei siis ollut ihme että 80 prosenttia vastaajista valitsi sen. Kuvio kuusi havainnollistaa vastaajien suunnitelmia omistusmuodonvaihdoksille. On kuitenkin huomioitava, ettei kuviossa esitetä totuttuun tapaan tuloksia suhteessa kaikkiin vastaajiin, vaan vastausten jakautumista suhteessa kaikkiin valintoihin. Tämä johtuu siitä, että kyselylomakkeessa kehoitettiin valitsemaan useamman vaihtoehdon, mikäli kuolinpesällä oli suunnitelmissa monta eri vaihtoehtoa. Tällä pyrittiin rohkaisemaan vastaajaa valitsemaan sellaisiakin vaihtoehtoja, jotka olivat vasta ajatuksen asteella ja vastaamaan

muutakin kuin että tarkoitus olisi jatkaa entiseen tapaan. Moni olikin valinnut tämän lisäksi vaihtoehdon, että suunnitelmissa on kuolinpesän purkaminen yhtymäksi. Havainnollistamisen vuoksi kuviosta on poistettu osa vastauksista, jotka ovat tulleet jatkaa toistaiseksi entiseen tapaan -kohtaan. Vastaus siitä on poistettu, mikäli vastaaja on valinnut jonkin muun kohdan sen lisäksi. Tällöin vastaajista tämän kohdan on valinnut enää 63 prosenttia. Tätä prosenttia selittää se, että suurin osa tutkimukseen osallistuneista kuolinpesistä on jo kauan aikaa sitten muodostuneita, kuten kuviosta neljä selviää. Keskimäärin 18 vuotta sitten. Koska kuolinpesät ovat pitkään omistaneet metsää tällä tavalla ei ehkä enää ole mietitty voisiko joku muu vaihtoehto olla mielekkäämpi.



Kuvio 6. Vastaajien suunnitelmat omistusmuodonvaihdokselle.

Kuviosta kuusi myös näkyy että, yllättävän monella, eli tarkalleen jopa 26 prosentilla vastaajista oli suunnitteilla omistusmuodon vaihdos kuolinpesästä verotusyhtymäksi. Tarkentavana kysymyksenä kysyttiin syytä kuolinpesän purkamiselle yhtymäksi. Tähän oli annettu kolme vastausvaihtoehtoa. Ensimmäinen oli metsätalouden harjoittaminen yhtymänä. Toinen oli purkaminen yhtymäksi, jonka jälkeen yhtymäosuuden myynti yhdelle osakkaista. Lisäksi oli annettu mahdollisuus kertoa jokin muu syy. Hieman erilaisista vastausvalinnoista huolimatta lähes kaikkien tavoitteeksi selvisi metsätalouden harjoittaminen yhtymänä. Vastaajat olivat kirjoittaneet avoimeen kohtaan tälle syiksi esimerkiksi omistusmuodon selkiyttämisen, verotuksen yksinkertaistumisen tai käytännön syistä. Yksikään ei ollut valinnut syyksi purkamista yhtymäksi, jonka jälkeen myyntiä yhdelle osakkaista. Tästä on pääteltävissä, että yhtymäksi muuttamista suunnittelevat kuo-

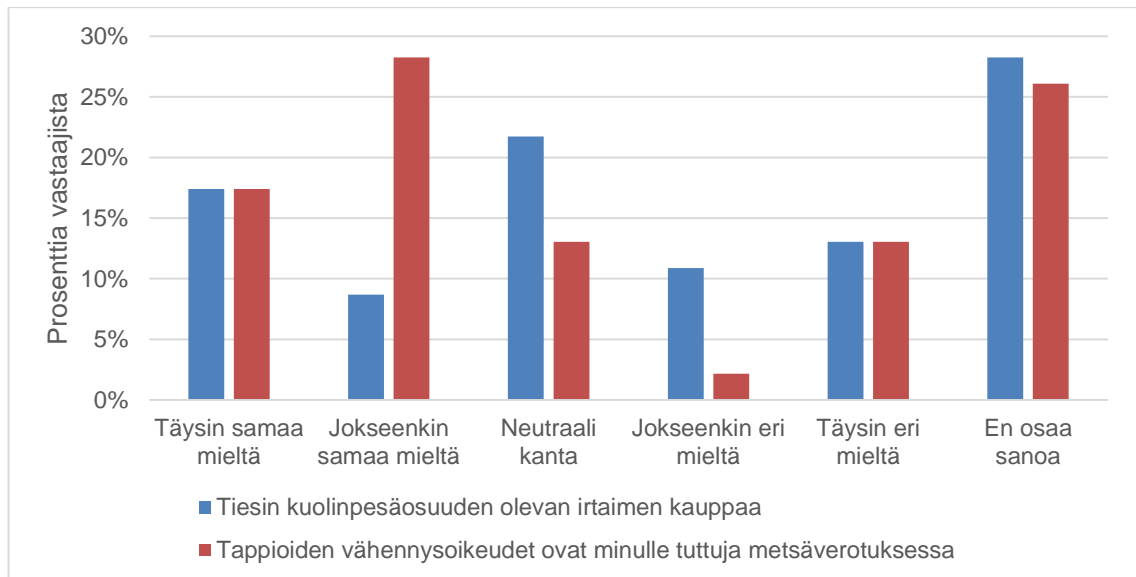
linpesät selvästi haluavat omistaa metsää. Tosin yksi vastaaja oli kirjoittanut, että tarkoituksena on siirtää omistusta nuoremmille. Tämä käytännössä voisi tarkoittaa omistusmuodon muuttamista yhtymäksi, jonka jälkeen yhtymäosuuden myyntiä nuoremmille ottaen huomioon sukupolven vaihdoksen säännökset.

Metsän myyntiä ulkopuoliselle harkitsi seitsemän prosenttia vastaajista. Yllättävää oli, että vastaajat tuntuivat olevan kovin varmoja metsien myynnistä, sillä he eivät olleet valinneet tämän vaihtoehdon lisäksi muita ja suunnitelleet vaihtaa muihin omistusmuotoihin. Lisäksi vain yksi oli valinnut, että voisi jatkaa myös entiseen tapaan. Myyntiä suunnittelevista enemmistöllä siis ei itsellään näytä olevan kiinnostusta metsän omistamiseen. Vastaajat olisivat voineet valita tämän vaihtoehdon lisäksi olevan suunnitteilla kuolinpesän purkaminen verotusyhtymäksi. Tällöin olisi voinut jäädä epäselväksi, oliko kuolinpesän suunnitelmissa purkaminen verotusyhtymäksi, jonka jälkeen yhtymäosuuksien myyminen ulkopuoliselle vai harkittiinko ulkopuoliselle myymisen lisäksi metsätalouden harjoittamista yhtymänä. Koska verotusyhtymän osalta ei kysytty tarkentavana kysymyksenä myyntiä ulkopuoliselle, olisi selvyuden saaminen jäänyt sen varaan, että vastaaja olisi kertonut suunnitelman tarkemmin avoimessa kohdassa.

Metsää ulkopuoliselle suunnittelevat olivat jo useita vuosia sitten muodostuneita kuolinpesiä yhtä lukuun ottamatta. Tämä kuolinpesä oli muodostunut aivan juuri ennen tutkimuksen tekoa, eli vuoden 2016 alussa. Tässä tapauksessa osakkaiden kannattaisi pitää kiirettä myynnissä, sillä luovutusvoittolaskelmassa on vielä mahdollista käyttää hankintamenona metsäalueen myyntihintaa, mikäli perilliset myyvät metsän tai oman osuutensa siitä alle yhden vuoden kuluessa omistajan kuolemasta. Myynnistä voidaan tällöin selvittää ilman luovutusvoittoseuraamuksia. Muussa tapauksessa vähennettäväksi tulee hankintamenona metsäalueen perintöveroarvo tai hankintameno-olettama.

Metsää ulkopuoliselle myymistä suunnittelevilla kuolinpesillä saattaisi olla kannattavaa muuttaa kuolinpesä ensin verotusyhtymäksi. Ensinnäkin kuolinpesäosuuden osto on irtaimen omaisuuden kauppaa, eikä siitä synny metsävähennysoikeutta. Sen sijaan yhtymä osuuden osto on kiinteän omaisuuden kauppaa, josta syntyy metsävähennysoikeus. (Metsäkeskus 2014.) Näin ollen kauppahinta voi jäädä matalammaksi silloin kun ostajalla ei ole mahdollisuutta metsävähennykseen. Herää siis kysymys, kuinka tietoisia vastaajat ovat siitä, että kuolinpesäosuuden kauppa on irtaimen kauppaa. Kuvion seitsemän mukaan 17 prosenttia vastaajista on katsonut varmasti ja yhdeksän prosenttia jokseenkin tietävänsä tämän asian. Sen sijaan 74 prosenttia on valinnut jonkun muun

vaihtoehdon, eli ei tämä kovin tiedettyä ole vastaajien keskuudessa ollut. Muista vaihtoehdoista valinneista neutraalilla kannalla on ollut 22 prosenttia, jokseenkin eri mieltä on ollut 11 prosenttia, täysin eri mieltä on ollut 13 prosenttia ja ei osaa sanoa -vaihtoehdon valinneita on ollut 28 prosenttia.

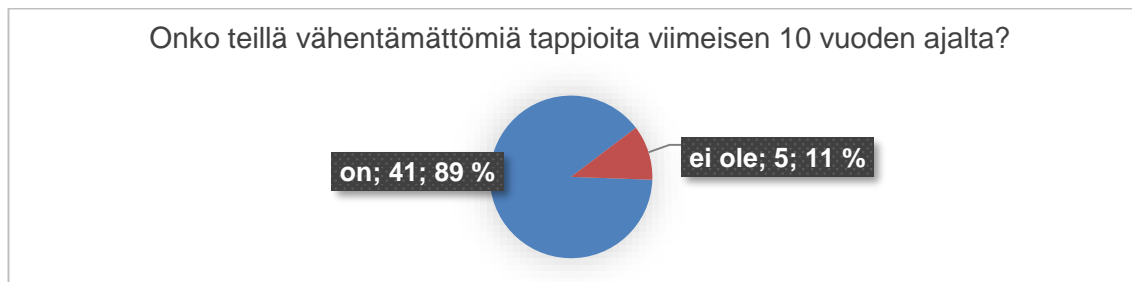


Kuvio 7. Vastaajien tietämys kuolinpesäosuuden kaupan luonteesta sekä vähennysoikeuksista metsäverotuksessa.

Toinen hyöty, mikä metsää ulkopuolisille myyville kuolinpesillä olisi kuolinpesän muuttamisesta ensin verotusyhtymäksi on se, että kappaleessa 4.2 tarkemmin esitetyllä tavalla luovutusvoitto voi metsämaata myydessä kasvaa aikaisemmin tehdyn metsävähennyksen perusteella. Luovutusvoittoon lisätään aikaisemmin vähennetty metsävähennys, mikäli kuolinpesä on myynyt puita ja käyttänyt metsävähennysoikeuttaan. Näin ollen metsän myyntiä ulkopuoliselle suunnittelevien vastaajien kannattaisikin harkita kuolinpesän purkamista perinnönjakosopimuksella yhtymäksi ennen tilan myyntiä. Tällöin syntyisi edellytykset sille, että osakkaiden henkilökohtaiseen luovutusvoittoon ei lisättäisikään aikaisemmin toisen verovelvollisen eli kuolinpesän verotuksessa vähennettyä metsävähennystä. (Koponen 2015, 161–162.)

Lisäksi metsää ulkopuolisille myyvät voisivat hyötyä alijäämähyvityksestä, jos muuttaisivat kuolinpesän ensin verotusyhtymäksi. Kuten kuviosta kahdeksan näkyy, niin peräti 41 vastaajaa eli 81 prosenttia kaikista vastaajista ilmoitti kuolinpesällä olevan vähentämättömiä tappioita viimeisen kymmenen vuoden ajalta. Tämä ei ole mitenkään epänormaalia kuolinpesissä, sillä kuolinpesän verovuoden tappiot jäävät vähennettäväksi vasta

kuolinpesän myöhemmistä voitollisista tuloksista. Kuolinpesässä voi tappiot jäädä kokonaan vähentämättä, mikäli kuolinpesälle ei synny pääomatuloja seuraavan kymmenen vuoden aikana. Näin ollen alijäämähyvitys on muutenkin hyvä syy vaihtaa omistusmuotoa verotusyhtymäksi, sillä metsäyhtymässä tappiot välittyvät jo samana verovuonna metsäyhtymän osuuksien mukaan omistajien verotukseen vähennettäväksi ansiotuloista. Vaihdettaessa metsäyhtymään syntyneet alijäämät eivät häviä minnekään, vaan verottaja siirtää ne automaattisesti osuuksien mukaan vähennettäväksi henkilökohtaisessa verotuksessa. Ilman vaihdosta ulkopuoliselle myyvät häviävät tappiot.



Kuvio 8. Vastaajien osuus kyselystä, joilla oli vähentämättömiä tappioita.

Esimerkiksi eräs metsän myyntiä ulkopuoliselle suunnittelevista vastaajista oli valinnut tehneensä viimeksi puukauppaa, metsänhoitotöitä tai molempia 5–10 vuotta sitten. Ilmeisesti ainakin puukauppaa, sillä kuolinpesällä oli myös vähentämättömiä tappioita viimeisen kymmenen vuoden ajalta. Osakkaita kuolinpesässä oli kaksi ja metsää noin 50 hehtaaria. Vastaaja oli myös valinnut, että voisi jatkaa entiseenkin tapaan. Näin ollen mitään kiirettä kuolinpesän metsästä eroon pääsemiselle ei ilmeisesti näytä olevan. Eikä senkään puolesta olisikaan, että luovutusvoittoverolaskelmassa voitaisiin käyttää metsäalueen myyntihintaa, koska kuolinpesän muodostumisesta oli kulunut jo yli vuosi. Suunnitelmissa tällä vastaajalla oli seuraavan kerran tehdä puukauppaa, metsänhoitotöitä tai molempia pian, eli viimeistään kolmen vuoden sisällä. Useasti metsää myyvät ovat ennen myymistä vielä hyödyntäneet metsää tekemällä puukauppaa, joten voidaan olettaa tässäkin olleen sitä tarkoitettuna. Pelkästään metsänhoitotöiden tekeminen ei olisi järkevää, sillä siitä saattaisi olla enemmän kuluja, kuin mitä metsän myyntihinta nousisi. Lisäksi verotuksessa vähentämättömät tappiot kasvaisivat entisestään. Puukaupalla päästäisiin hyödyntämään kertyneet tappiot verotuksessa vielä ennen metsän myyntiä. Tosin koska viime puukaupasta ei ole paljon aikaa, saattaa olla, että kaikkia tappioita ei saataisi hyödynnettyä verotuksessa. Näin ollen järkevintä olisi ensin kuolinpesän purka-

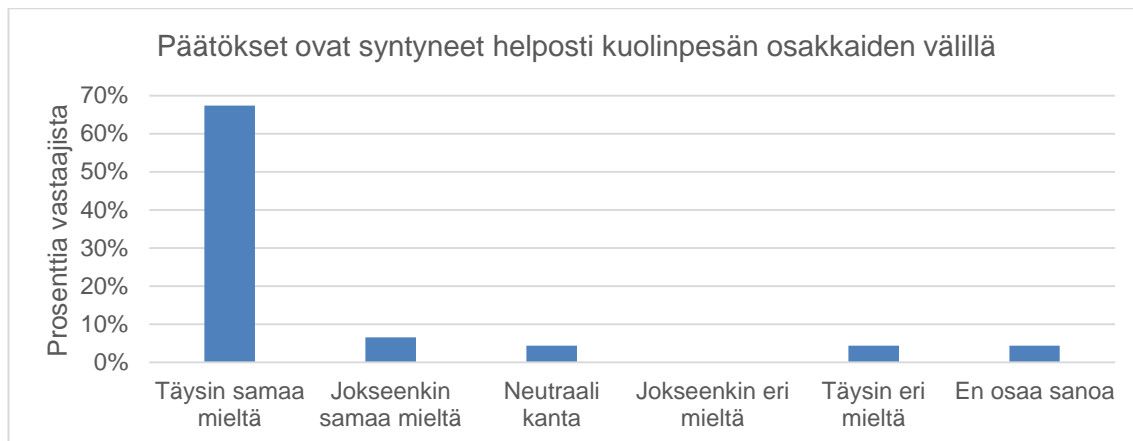


minen yhtymäksi, jolloin tappiot saataisiin varmemmin vähennettyä. Vain siinä tapauksessa vaihdos ei olisi järkevää, mikäli osakkailla olisi muitakin pääomatuloja ja ne selvästi ylittäisivät 30 000 euron tulo-osuusrajan. Tuon rajan ylittyessä pääomatuloveroprosentti nousisi vuonna 2016 siltä osin 30 prosentista 34 prosenttiin, jolloin pääomatuloveroa saattaisikin tulla vähennyksestä huolimatta lisää. Tämä vastaaja oli tiennyt kuolinpesäosuuden olevan irtaimen kauppaa sekä olleensa jokseenkin varma tappioiden vähennysoikeuksien olevan tuttuja metsäverotuksessa.

Yllättävää oli huomata, että kaiken kaikkiaan suurempi osa vastaajista katsoi tietävänsä metsäverotuksen tappioiden vähennysoikeudet, kuin mitä tienneensä kuolinpesäosuuden olevan irtaimen kauppaa. Aikaisemmin esitetyn kuvion seitsemän mukaan 17 prosenttia vastaajista on katsonut varmasti ja 28 prosenttia jokseenkin tietävänsä vähennysoikeudet. Sen sijaan vain 54 prosenttia on valinnut jonkun muun vaihtoehdon. Muista vaihtoehdoista valinneista neutraalilla kannalla on ollut 13 prosenttia, jokseenkin eri mieltä on ollut kaksi prosenttia, täysin eri mieltä on ollut 13 prosenttia ja ei osaa sanoa -vaihtoehdon valinnoita on ollut 26 prosenttia. Jos tarkastellaan vain metsäyhtymään vaihdosta suunnittelevia, niin 17 prosenttia vastaajista on katsonut varmasti ja 42 prosenttia jokseenkin tietävänsä vähennysoikeudet. Täysin eri mieltä oli 17 prosenttia ja ei osaa sanoa -vaihtoehdon valinnoita on ollut 25 prosenttia. Parempi tulos oli odotettua, sillä vaihdosta suunnittelevien voidaan ehkä ajatellakin olevan paremmin perehtyneitä vähennysoikeuksiin.

Kuolinpesän jakaminen eri kiinteistöiksi oli suunnitteilla seitsemällä prosentilla vastaajista. Yksi vastaaja ilmoitti kuolinpesän metsien olevan jo jaettu eri kiinteistöiksi. Suurin osa, joka oli valinnut tämän vaihtoehdon, oli myös valinnut olevan suunnitteilla kuolinpesän purkamisen yhtymäksi. Metsätalouden kannattavuuden takia olisi tärkeää, ettei kuolinpesiä jaettaisi eri kiinteistöiksi ja tilakoko pienenesi entisestään. Suomessa on jo nyt paljon pieniä tiloja, joissa kannattavan metsätalouden harjoittaminen on vaikeaa. Eri kiinteistöiksi jakamista harkitsevien kuolinpesien pinta-alat osoittautuivat kuitenkin melko suuriksi, eli niiden pinta-alojen keskiarvo oli 45,4 hehtaaria. Osakkaita näissä oli keskimäärin 2,7 eli tilojen pienentyminen ei vielä olisi merkittävä ongelma kannattavuuden näkökulmasta. Esimerkiksi eräessä jakamista harkitsevassa kuolinpesässä oli osakkaita kaksi ja metsänkokonaispinta-ala 35 hehtaaria, jolloin kummallekin osakkaalle jäisi kohtalaisesti eli 17,5 hehtaaria metsää jaon jälkeen. Kuolinpesä oli myös harkinnut metsä-

talouden harjoittamista yhtymänä. Vastaaaja oli ollut täysin samaa mieltä siitä, että päätökset kuolinpesässä olivat syntyneet yksimielisesti, joten metsäyhtymä voisi olla heille hyvä vaihtoehto.

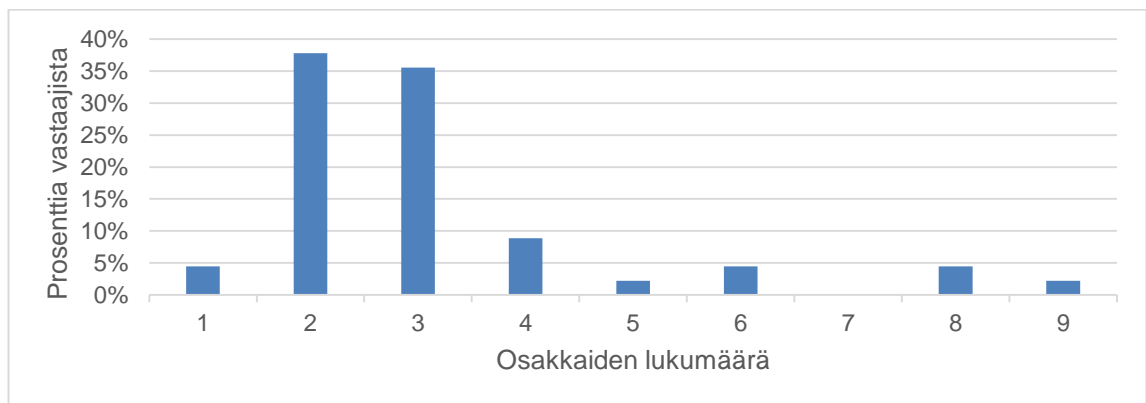


Kuvio 9. Päätöksen helppo syntyminen kuolinpesän osakkaiden välillä.

Odotettavissa oli, että vastauskatoa voisi synnyttää kysymys päätöksen helposta syntymisestä kuolinpesän osakkaiden välillä, mutta siihen saatiinkin hyvin vastauksia. Vain kuusi, eli 13 prosenttia kaikista kyselyyn osallistuneista jätti vastaamatta siihen. Kuten kuviosta yhdeksän näkyy, niin vastaajista suurimman osan, eli 67 prosentin mielestä päätökset olivat syntyneet helposti kuolinpesän osakkaiden välillä. Jokseenkin samaa mieltä oli seitsemän prosenttia ja neutraalilla kannalla oli neljä prosenttia vastaajista. Jokseenkin eri mieltä päätösten helposta syntymisestä ei ollut vastaajista yksikään, mutta täysin eri mieltä oli kaksi vastaajista eli neljä prosenttia. Molemmissa näin kokevissa kuolinpesissä on ollut kolme osakasta. Tämä osakasmäärä ei ole vielä paljon ja riittää selittämään yhteisymmärryksen puutteita. Kuten kuviosta kymmenen nähdään, niin tämä osakasmäärä oli toiseksi yleisin vastaajien keskuudessa kahden osakkaan kuolinpesän jälkeen. Lisäksi kuudessa prosentissa vastanneiden kuolinpesistä oli yhdeksän tai kahdeksan osakasta. Kaikki edustajat olivat vastanneet olevansa täysin samaa mieltä päätöksen helposta syntymisestä.

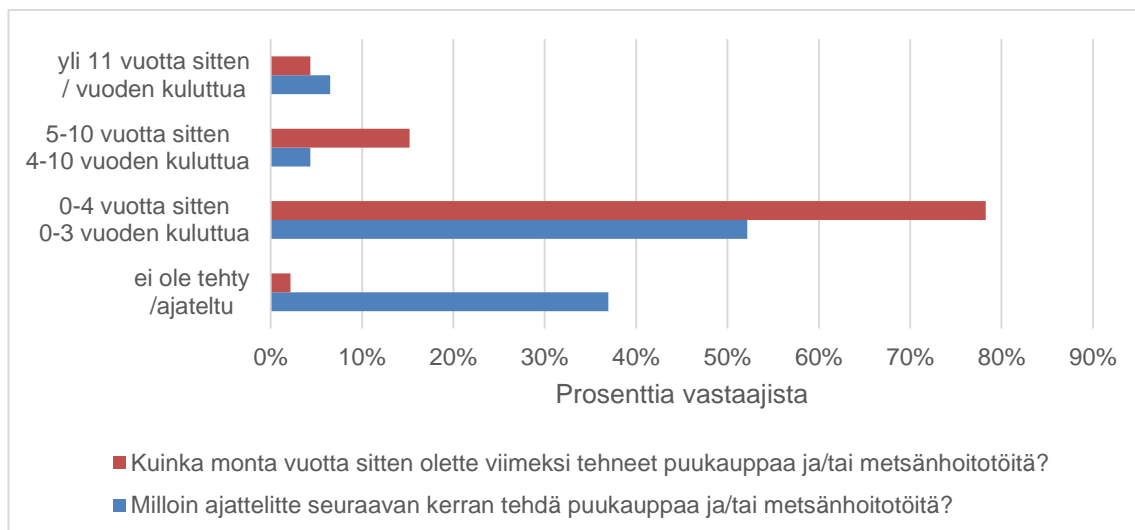
Pääsääntöisesti päätökset on tehtävä kuolinpesässä yksimielisesti, jolloin edes suuremman perintöosan saajakaan ei voi sanella mitä tehdään, tai mitä jätetään tekemättä. Puukaupassa päätökset ovat aina tehtävä yksimielisesti, joten ei siis ole ihme, että jotkut vastaajista ovat kokeneet päätöksen syntymisen vaikeaksi. Toinen erimieltä olevista vastaajista kertoikin, että kuolinpesässä ei ole yhteisymmärrystä ja siksi metsänhoito on ongelmallista. Tämän vastaajan kuolinpesä oli juuri tekemässä puukauppaa. Sen sijaan

toisella oli aikomuksena tehdä puukauppaa viimeistään kolmen vuoden kuluttua. Yllättävää oli, että näissä kuolinpesissä ei ollut suunnitteilla mitään omistusmuodonvaihdoksia. Tosin yksi, joka oli vastannut tähän kysymykseen, ettei osaa vastata, suunnitteli vaihdosta metsäyhtymäksi. Hän kertoi tämän johtuvan käytännön syistä, mikä ei ole ihme, sillä osakkaita pesässä oli kuusi. Tällöin vaikka yhteisymmärrystä löytyykin, niin päätösten tekeminen voi olla hidasta. Yleensä osakkaat ovat valtuuttaneet esimerkiksi jonkun keskuudestaan tai Mhy:n, mutta tällöinkin yksimielinen päätös on tehtävä asioista, joita valtuutus ei koske. Verotusyhtymä ei kuitenkaan ole ratkaisu ongelmaan, sillä siinäkin hallinta on samankaltainen ja osakkaiden on tultava keskenään hyvin toimeen. (Koponen 2015, 21–22.)



Kuvio 10. Osakkaiden lukumäärä kyselyyn osallistuneissa kuolinpesissä.

Kuolinpesien osakkaiden lukumäärän kasvulla ei näyttänyt olevan vaikutusta pesän käytännön toimiin yleisesti ainakaan aktiivisuuden perusteella. Niissä kuolinpesissä, joissa oli enemmän osakkaita, oli tehty ihan yhtä ahkerasti puukauppaa tai metsänhoitotöitä. Kuvioista 11 selviää, että kyselyyn vastanneet kuolinpesät ovat olleet aktiivisia metsätöissä. Mhy:n asiakkaina olevien kuolinpesien aktiivisuutta voi selittää sekin, että valtakirjalla puukaupat ovat sujuneet ihan yhtä vaivattomasti, kuin muiltakin asiakkailta. Puukauppaa ja metsänhoitotöitä ajattelemattomien suuruutta selittää se, että nämä kuolinpesät ovat lähes poikkeuksetta juuri tehneet tai tekemässä metsätöitä. Yllättävää oli, että niillä, joilla ei ollut vähentämättömiä tappioita oli kaikilla jo tehty metsätöitä. Ilmeisesti he olivat sitten tehneet puukauppaa ja saaneet vähennettyä ne tuloista. Kaikilla ilman tappioita olevilla oli myös suunnitelmissa tehdä viimeistään kolmen vuoden kuluttua metsätöitä.



Kuvio 11. Kuolinpesien aktiivisuus metsänomistajina.

Yhteismetsien hyvistä puolista on kirjoitettu alan lehdissä paljon. Tähän syynä on ollut se, että metsätilojen pirstaloitumista halutaan estää ja yhteismetsän on katsottu tarjoavan tähän yhden ratkaisun. Yleisesti pienten tilojen metsänomistajat eivät hoida metsiään yhtä aktiivisesti kuin isompien tilojen metsänomistajat. Yhteismetsän ideologiana on ollut ratkaista tämä ongelma hoitamalla tilojen hallinta metsänomistajien puolesta. (Ossa 2013, 117–118.) Silti yksikään vastaajista ei ilmoittanut, että kuolinpesässä olisi suunnitelmassa yhteismetsään liittyminen tai sen perustaminen. Tähän voi olla monia syitä. Ensinnäkin voidaan Mhy:n eduksi katsoa sen hoitavan jäsentensä metsät niin hyvin ja monipuolisilla palveluillaan, ettei metsänomistajilla ole ollut ongelmia metsien hoidoissa. Jäsenet ovat voineet valtuutta yhdistyksen useiksi vuosiksi, jolloin yhteismetsän tarjoamalle keskitetylle metsien hallinnalle ei ole tarvetta. Lisäksi syy voi olla, ettei yhteismetsän toiminnasta tiedetä tarpeeksi tai kyselyyn vastanneet haluavat harjoittaa itse metsätaloutta pitäen itsellään mahdollisuuden vaikuttaa metsäänsä koskeviin asioihin, jolloin heillä myös säilyy oikeus vuotuisen verovapaaseen ansiotuloon.

Kyselylomakkeessa kahdesta yhteismetsää koskevasta vaihtoehdosta erityisesti jo odotettiin, ettei yhteismetsän perustaminen saisi olleenkaan vastauksia. Vaikka yhteismetsän perustaminen on nykyisin lakimuutosten seurauksista helpompaa, niin se voisi olla käytännössä järkevää vain laajan suvun omistaessa ison metsäalueen. Sen sijaan muussa tapauksessa sitä ei voida pitää oikein järkevänä hallinnon puolesta. (Jauhiainen 2016, 16.)

Esimerkiksi voidaan ajatella, että metsän pinta-alan tulisi olla 50 hehtaaria tai enemmän, jotta perustaminen olisi järkevää. Vastanneiden kuolinpesien kokonaismetsäpinta-ala hehtaareina -kuvioista (kuvio 5) selviää, että vain 15 prosentilla vastanneista oli tämän verran metsää. Näistä vain yhdellä kuolinpesällä osakkaita oli enemmän kuin kolme. Siinä kuolinpesässä oli osakkaita peräti kahdeksan ja metsää 200 hehtaaria, eli perustaminen olisi voinut olla potentiaalinen vaihtoehto. Kuitenkin päätökset osakkaiden välillä olivat syntyneet hyvin ja he olivatkin kertoneet vaihdoksen yhtymäksi olevan jo käynnissä. Näin ollen lähtökohtaisesti yhteismetsän perustaminen ei olisi voinut tai voisikaan olla kenenkään kyselyyn vastanneen kuolinpesän osalta edes kannattavaa, ellei siihen sitten olisi muita erityisiä syitä.

## 7 POHDINTA

Tutkimuksen tavoitteena oli kartoittaa kuolinpesien tarvetta omistusmuodonvaihdoksiin. Tarkoitus oli selvittää, mitä hyötyä olisi kuolinpesän purkamisesta ja mahdollisesta omistusmuodonmuutoksesta. Lisäksi pyrittiin selvittämään, oliko tällainen vaihdos kuolinpesillä jo suunnitteilla. Kyselytutkimuksella nousi paljon erilaisia tilanteita esiin. Voi olla, että joku kuolinpesä saattaa olla juuri samanlaisessa tilanteessa, jolloin joko osakkaat tai vaikkapa mhy:n metsäasiantuntija voi saada inspiraatiota siitä, miten toimia vastaavallisissa tilanteissa. Kyselytutkimuksen tuloksena selvisi, ettei suurimmalla osalla ollut suunnitelmissa muuttaa omistusmuotoaan. Kuitenkin tutkimuksen tuloksena näyttää siltä, että suurimmalla osalla vastaajista olisi tarvetta muuttaa omistusmuoto metsäyhtymäksi, eikä vain sitä suunnittelevilla. Tämä johtuu siitä, että oleellisinta on ensin miettiä, miten oikeasti halutaan metsää omistaa, vai halutaanko ollenkaan. Vasta sen jälkeen kannattaa pohtia tähän parhaiten sopivaa omistusmuotoa.

Tärkeimmäksi syyksi vaihtaa omistusmuotoa osoittautui olevan verotus. Yhtymässä tappiot välittyvät jo samana verovuonna osakkaiden henkilökohtaiseen verotukseen, jolloin metsätalouden tappiot saadaan vähennettyä osakkaiden muiden pääomatulojen tai ansiotulojen verotuksessa. Kuolinpesässä tämä ei onnistu, vaan tappiot jäävät vähennettäväksi pesän myöhemmistä tuloksista. Jos voitollisia tuloksia ei tule seuraavan kymmenen vuoden aikana, tappiot jäävät verotuksessa vähentämättä. Ei siis ole ihme, että useimmat, jotka olivat suunnitelleet vaihtavansa omistusmuotoaan, ilmoittivat suunnittelevansa vaihdosta metsäyhtymäksi.

Metsäyhtymäksi vaihdosta suunnittelevien jälkeen suurin piirtein sama määrä vastaajista mietti metsän myyntiä ulkopuoliselle sekä kuolinpesän metsien jakamista eri kiinteistöiksi. Loput vastaajat harkitsivat kuolinpesän metsien jakamista siten, että yksi saisi metsän ja muut jotain muuta. Osoittautui ilmi, että näillekin kuolinpesille, joilla ei ollut metsätaloudenharjoittaminen suunnitelmissa metsäyhtymänä, saattaisi se olla paras vaihtoehto ainakin alkuun verotuksen kannalta. Ensinnäkin kuolinpesäosuuden osto on irtaimen omaisuuden kauppaa, eikä siitä synny metsävähennysoikeutta. Sen sijaan yhtiöosuuden osto on kiinteän omaisuuden kauppaa, josta syntyy metsävähennysoikeus. (Metsäkeskus 2014.) Näin ollen kauppahinta voi jäädä matalammaksi silloin kun ostajalla ei ole mahdollisuutta metsävähennykseen. Toiseksi luovutusvoittoon lisätään aikaisemmin vähennetty metsävähennys, mikäli kuolinpesä on myynyt puita ja käyttänyt

metsävähennysoikeuttaan. Näin ollen metsän myyntiä ulkopuoliselle suunnittelevien vastaajien kannattaisikin harkita kuolinpesän purkamista perinnönjakosopimuksella yhtymäksi ennen tilan myyntiä. Tällöin syntyisi edellytykset sille, että osakkaiden henkilökohtaiseen luovutusvoittoon ei lisättäisikään aikaisemmin toisen verovelvollisen eli kuolinpesän verotuksessa vähennettyä metsävähennystä. (Koponen 2015, 161–162.) Lisäksi metsää ulkopuolisille myyvät voisivat hyötyä alijäämähyvityksestä, jos muuttaisivat kuolinpesän ensin verotusyhtymäksi. Kuolinpesien metsiä eri kiinteistöiksi jakavat voisivat myös hyötyä ensin metsäyhtymäksi omistusmuodon muuttamalla, jos joku haluaa osuutaa isomman osan metsästä. Tämä johtuu siitä, että yhtymäosuuden myynti lähisukulaiselle on vapautettu luovutusvoittoverotuksesta, jos lähisukulaisen luovutusvoittoverovapaus muilta osin toteutuu. Tällöin verokustannuksia tulee vain neljän prosentin varainsiirtoveron verran. (Koponen 2015, 161–162.)

Tulevaisuudessa metsäyhtymä voisi olla kuolinpesää kannattavampi vaihtoehto myös yrittäjäverotuksen ansiosta. Hallitusohjelman (2015) ensimmäisessä liitteessä todetaan, että ”otetaan käyttöön 5 % yrittäjävähennys liikkeen- ja ammatinharjoittajille, maa-, metsä- ja porotalouden harjoittajille sekä elinkeino- ja verotusyhtymille”. Tällöin yhtymän verotuksessa veronalaiseksi tulokseksi katsottaisiin 100 prosentin sijaan 95 prosenttia. Yrittäjävähennyksen oli ensin tarkoitus tulla voimaan 2016 vuodelle, mutta se jäi pois valtiovarainministeriön budjettiesityksestä. Pääministerin tammikuussa vuonna 2016 antamassaan ilmoituksessa hallituksen politiikasta ja keskeisimmistä eduskunnalle annettavista esityksistä on kuitenkin maininta, että ”muille yritysmuodoille kuin osakeyhtiöille tulee viiden prosentin yrittäjävähennys vuoden 2017 alusta” (Sipilä 2016). Näin ollen sekä hallitusohjelma että pääministerin ilmoitus antavat viitteitä kuolinpesien jäämisestä mahdollisen verohelpotuksen ulkopuolelle.

Verotuksen lisäksi kuolinpesä voisi olla kannattavaa jakaa, jos kuolinpesässä on kuolinpesä osakkaana, eli kyseessä on sisäkkäiset kuolinpesät. Tällöin verotoimistossa ei esimerkiksi aina ole huomioitu luovutusvoittoverotuksessa, onko myytyä omaisuutta useampaan kertaan verotettu (Koponen 2015, 164). Pesä on jo saadessaan maksanut kertaalleen veroa tuloistaan, joten jaettaessa pesän osakkaille osuutta tuloista ei enää kuulu verottaa uudelleen. Verotuksen lisäksi voi näiden kuolinpesien hallinta olla muutenkin hankalampaa. Tutkimuksen tuloksena kuitenkin kuolinpesän hallinta ja päätöksen teko ei näytä olevan kovin yleinen syy vaihtaa omistusmuotoa. Osakkaiden siirtyminen ku-

linpesiä sääntelevän perintäkaaresta yhtymiä sääntelevään yhteisomistuslakiin, ei muuttaisi päätöksentekoa oleellisesti. Sen sijaan, jos osakkaat eivät ole metsänomistuksesta kiinnostuneita, kannattaa metsän myynit harkita.

Olen käynyt opinnäytetyön tulokappaleessa erilaisia tilanteita läpi, joita tutkimukseen osallistuneilla vastaajilla on ollut. On kuitenkin huomioitavaa, että olen esittänyt johtopäätöksiä siitä, onko vaihtaminen järkevää, vain kyselylomakkeella saamani tietojen perusteella. Siihen, miten tietyissä tilanteissa kannattaa toimia vaikuttaa kuitenkin monia muitakin asioita, joita en ole selvittänyt. Tällaisia on esimerkiksi osakkaiden henkilökohtaiset ansio- ja pääomatulot. Henkilökohtaiset tulotiedot ovat sen verran arkaluontoisia, ettei niitä olisi voinut kysyä edes, vaikka vastausta ei voisikaan yhdistääkään vastaajaan. Moni nyt vastanneista olisi tällöin voinut jättää vastaamatta. Vaihdos yhtymään ei olisi järkevää, mikäli osakkailla olisi henkilökohtaisessa verotuksessaan pääomatuloja ja ne selvästi ylittäisivät 30 000 euron tulo-osuusrajan, jolloin pääomatuloveroa saattaisikin tulla mahdollisesta alijäämähyvityksestä huolimatta lisää.

Myös ansiotulojen osalta kannattaa kuolinpesä joissain tilanteissa pitää jakamattomana. Ansiotuloja voi kuolinpesä saada esimerkiksi omistusosuuksista yrityksistä. Saaduilla ansiotuloilla on merkitystä mm. opintotukeen, asumistukeen, työttömyyspäivärahaan, perhe-eläkkeisiin, sairausajan päivärahaan ja laitoshoitomaksua määritettäessä. (Kiviniemi & Kärki 2000, 67; Koponen 2015, 155.) Jakamattoman kuolinpesän ansio- tai pääomatuloja ei näissä huomioida, joten jako ei olisi tämän takia järkevää. Tosin muistutuksena kerrottakoon vielä, että kuolinpesää ei ole pakko jakaa kokonaan vaan, sen voi jakaa vain metsien osalta metsäyhtymäksi. Metsän osalta ansiotuloja tulee yleisimmin lähinnä vain hankintatyön osalta, jotka eivät usein ole merkittäviä edellä mainittujen tilanteiden osalta toisin kuin pääomatulot.

Lisäksi yksi hyvä syy vastanneilla voi olla pitää kuolinpesä jakamattomana on, jos sen omaisuuden myynnistä on syntynyt luovutustappiota. Luovutustappion hyväksikäyttäminen edellyttää, että jakamaton kuolinpesä myy pesän omaisuutta voitolla tappion syntymisvuonna tai sitä seuraavan viiden vuoden aikana. Jos pesä jaetaan tappiollisen ja voitollisen myynnin välissä, niin kuolinpesän luovutustappiota ei voi hyödyntää vähennyksenä osakkaiden verotuksessa. (Koponen 2015, 155.)



Sukupolven vaihdosta harkitsevien kannattaa tarkastella yhtymäksi muuttamista erikseen ja tehdä omistusmuodonvaihdos, mikäli se näyttää edulliselta. Tällä hetkellä sukupolvenvaihdoshuojennuksen säännökset eivät koske pelkkää metsätilaa. Hallitusohjelman (2015) mukaan tarkoitus on helpottaa metsätilojen sukupolven vaihdoksia. Tuloverotukseen perehtyneen Jaakko Ossan (2016, 116–117) mielestä tämä saattaa merkitä, että tietyt suuret metsätilat tulevat huojennuksen piiriin ja huojennuksen perintöverotusta kevennetään entisestään. Näin ollen edellytykset täyttävien maatilakokonaisuuksienkin kannattaa ehkä odottaa mahdollista uudistusta. Sukupolvenvaihdos oli rajattu opinnäytetyön ulkopuolelle ja onkin hyvä jatkotutkimuksen aihe. Lisäksi metsävähennykset, muut vähennykset, varaukset ja luovutusvoittoverotus käsiteltiin tässä työssä olennaisilta osin, eli erityisesti omistusmuodonvaihdosta harkitsevaa kuolinpesää silmällä pitäen. Tarkempi käsittely ja vertailu jokaisen kohdalla eri omistusmuotoihin voisikin myös olla hyvä jatkotutkimuksen aihe. Luovutusvoittoverotusta ei ensin ajateltu käsitellä työssä ollenkaan, mutta se otettiin käsittelyyn useamman harkitessa metsäomaisuuden myyntiä.

Aikaisemmin kuolinpesä saattoi olla kannattavaa jättää jakamatta varallisuus- ja pinta-alaperusteisen verotuksen takia. Varallisuusverotuksesta on kuitenkin luovuttu vuoden 2006 alusta lukien. Pinta-alaperusteisesta verotuksesta luovuttiin jo vuonna 1993, mutta metsänomistajille annettiin mahdollisuus pysyä siinä vielä siirtymäkauden, eli vuoden 2005 loppuun asti. (Ossa 2013, 108; Koponen 2015, 155.) Kyselyyn osallistuneet kuolinpesät olivat melko vanhoja ja peräti 63 prosentti kaikista oli muodostunut ennen vuotta 2006. Ehkä osakkaille on silloin suositeltu kuolinpesän jakamatta jättämistä ja sen jälkeen syitä jakamiselle ei ole pohdittu uudelleen.

Kyselyn avoimien kohtien vastauksista selvisikin, ettei useinkaan ainakaan kuolinpesän yhteyshenkilö oikein tiennyt, mitä hyötyä kuolinpesän omistusmuodonvaihdoksesta esimerkiksi metsäyhtymään olisi. Toivonkin, että tämä tutkimus herätti kyselyyn osallistuneita miettimään mahdollisia omistusmuodonvaihdoksen tuomia hyötyjä metsäyhtymään. Toimeksiantajalleni palvelujen markkinoinnin lisäksi tutkimuksesta oli hyötyä, kun joka viides vastaajista pyysi konsultointiapua metsänomistamiseen liittyen. Kyselyssä myös kysyttiin aktiivisuuteen liittyviä kysymyksiä, kuten koska kuolinpesä on viimeksi tehnyt puukauppaa tai metsänhoitotöitä sekä suunnitelmia tehdä jatkossa niitä. Voi siis olla, että kuolinpesät havahtuivat tarpeestaan olla enemmän aktiivisia metsänomistajia. Metsänomistajien ollessa aktiivisempia, hyöty metsäteollisuuskin saadessaan enemmän puutavaraa kotimaan markkinoilta.

## LÄHTEET

Hallitusohjelma. 2015. Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma. Valtioneuvoston kanslia. Päivätty 29.5.2015. Viitattu 12.4.2016 [http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Ratkaisujen+Suomi\\_FI\\_YHDISTETTY\\_netti.pdf/801f523e-5dfb-45a4-8b4b-5b5491d6cc82](http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Ratkaisujen+Suomi_FI_YHDISTETTY_netti.pdf/801f523e-5dfb-45a4-8b4b-5b5491d6cc82).

HE 200/1992 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle tuloverolaiksi sekä laiksi eräiden yleishyödyllisten yhteisöjen veronhuojennuksista annetun lain 1 ja 6 §:n muuttamisesta.

Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Hänninen, H.; Karppinen, H. & Leppänen, J. 2011. Suomalainen metsänomistaja 2010. Metlan työraportteja 208. Viitattu 12.2.2016 <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2011/mwp208.htm>.

Jauhiainen, H. 2016. Metsäverokirja 2016. Helsinki: Metsäkustannus Oy.

Kiviniemi, M. & Kärki, P. 2000. Perikunnan metsäopas. Hämeenlinna: Metsälehti kustannus.

Koponen, J. 2015. Kuolinpesän osakkaan opas. 12. uudistettu painos. Helsinki: Verotieto Oy.

Korkein hallinto-oikeus, KHO 20.08.1999/2081.

Korkein hallinto-oikeus, KHO 29.8.2008 T:2097.

Korkein hallinto-oikeus, KHO 29.4.2010 T:928.

Korkein hallinto-oikeus, KHO:2013:3.

Laki eräistä yhteisomistussuhteista 25.4.1958/180.

Laki metsätuhojen torjunnasta 20.12.2013/1087.

Laki verotusmenettelystä 18.12.1995/1558.

Leppänen, J & Torvelainen, J. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 5/2015. Luonnonvarakeskus: Helsinki.

Luke, Luonnonvarakeskus 2014. Toimialueiden yhdistyminen lupaa uutta luonnonvara-alan tutkimukselle. Viitattu 3.3.2016 <http://www.luke.fi/uutiset/toimialueiden-yhdistyminen-lupaa-uutta-luonnonvara-alan-tutkimukselle/>.

Luke, Luonnonvarakeskus 2015. Metsätalokokonaisuudet omistusmuodoittain. Helsinki: Tilastokeskus. Suomen virallinen tilasto (SVT), Metsämaan omistus 2013. Viitattu 25.2.2016 [http://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/fi/LUKE/LUKE\\_\\_04%20Metsa\\_\\_02%20Rakenne%20ja%20tuotanto\\_\\_02%20Metsamaan%20omistus/01\\_Metsatilikokon\\_omistusmuodoittain.px/](http://statdb.luke.fi/PXWeb/pxweb/fi/LUKE/LUKE__04%20Metsa__02%20Rakenne%20ja%20tuotanto__02%20Metsamaan%20omistus/01_Metsatilikokon_omistusmuodoittain.px/).

Metsäkeskus 2014. Jakamattoman kuolinpesän omistusjärjestelyt. Viitattu 22.2.2016 <http://www.metsakeskus.fi/jakamattoman-kuolinpesan-omistusjarjestelyt#.VstFL9CeCUk>.

Metsäkeskus 2016. Yhteismetsät. Viitattu 7.4.2016 <http://www.metsakeskus.fi/yhteismetsat#.VwaRwPiLmUk>.

Metsätilastollinen vuosikirja. 2014. Metsävarat. Suomen virallinen tilasto. Maa-, metsä- ja kalatalous. Metsätutkimuslaitos: Vantaan toimipaikka. Viitattu 3.3.2016 <http://www.metla.fi/metinfo/tilasto/julkaisut/vsk/2014/>.

Mhy, Metsänhoitoyhdistys Lounametsä ry 2016a. Yhdistyksen esittely. Viitattu 24.1.2016 <http://www.mhy.fi/lounametsa/esittely>.

Mhy, Metsänhoitoyhdistys Lounametsä ry 2016b. Kuolinpesän muuttaminen verotusyhtymäksi Viitattu 9.4.2016 <http://www.mhy.fi/node/1781>.

Ossa, J. 2013. Tuloverolaki käytännössä. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Ossa, J. 2014. Yritystoiminnan verotus. 2., uudistettu painos. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.

Ossa, J. 2016. Varallisuuden tuoton ja siirron verokohtelu. Turku: Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta.

Palokallio, J. 2012. Metsänhoitomaksu poistuu. Viitattu 14.2.2016 <http://www.maaseuduntulevaisuus.fi/mets%C3%A4/mets%C3%A4nhoitomaksu-poistuu-1.17293>.

PK, Perintökaari 5.2.1965/40.

Puoskari, V. 2015. Metsä on nähtävä puilta. Viitattu 25.1.2016 <https://www.upmbiofore.fi/metsaon-nahtava-puilta/>.

Pöysä, J. 2015. UPMmyi 50 000 hehtaaria metsää. Viitattu 3.3.2016 <http://www.kauppalehti.fi/uutiset/upm-myi-50000-hehtaaria-metsaa/ih3dJxCs>.

Pöysä, J. 2016. Tuontipuu voi olla tilapäisrohto puupulaan. Kauppalehti 13.1.2016.

Sipilä, J. 2016. Pääministerin ilmoitus hallituksen politiikasta vuonna 2016 ja keskeisimmistä eduskunnalle annettavista esityksistä. Viitattu 12.4.2016 [http://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset\\_publisher/paaministerin-ilmoitus-hallituksen-politiikasta-vuonna-2016-ja-keskeisimmista-eduskunnalle-annettavista-esityksista?\\_101\\_INSTANCE\\_3wyslLo1Z0ni\\_groupId=10616](http://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/paaministerin-ilmoitus-hallituksen-politiikasta-vuonna-2016-ja-keskeisimmista-eduskunnalle-annettavista-esityksista?_101_INSTANCE_3wyslLo1Z0ni_groupId=10616).

Suomen perustuslaki 11.6.1999/731.

TVL, Tuloverolaki 30.12.1992/1535.

Verohallinnon ohje A113/200/2015. Pilhjerata, K. & Varonen, S. Metsävähennys. Viitattu 31.3.2016 [https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat\\_veroohjeet/Metsaverotus/Metsavahennys%2838321%29](https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Metsaverotus/Metsavahennys%2838321%29).

Verohallinto 2011. Sanasto. Viitattu 13.4.2016 [https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat\\_veroohjeet/Sanasto](https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Sanasto).

Verohallinto 2013a. Omaisen kuolema. Viitattu 22.2.2016 [https://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Omaisen\\_kuolema](https://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Omaisen_kuolema).

Verohallinto 2013b. Avioliitto – Avioero. Viitattu 6.3.2016 [https://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Avioliitto\\_\\_Avioero](https://www.vero.fi/fi-FI/Henkiloasiakkaat/Avioliitto__Avioero).

Verohallinto 2013c. Verotusyhtymä. Viitattu 14.3.2016 [https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat\\_veroohjeet/Henkiloasiakkaan\\_tuloverotus/Verovelvollisuus/Verotusyhtyma%2825573%29](https://www.vero.fi/fi-FI/Syventavat_veroohjeet/Henkiloasiakkaan_tuloverotus/Verovelvollisuus/Verotusyhtyma%2825573%29).

Verohallinto 2015a. Metsäyhtymä. Viitattu 14.3.2016 [https://www.vero.fi/fi-FI/Yritys\\_ ja\\_yhteisoasiakkaat/Maatalousyrittaja\\_ ja\\_metsanomistaja/Metsayhtyma](https://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ ja_yhteisoasiakkaat/Maatalousyrittaja_ ja_metsanomistaja/Metsayhtyma).

Verohallinto 2015b. Yhteismetsä. Viitattu 7.4.2016 [https://www.vero.fi/fi-FI/Yritys\\_ ja\\_yhteisoasiakkaat/Maatalousyrittaja\\_ ja\\_metsanomistaja/Yhteismetsa](https://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ ja_yhteisoasiakkaat/Maatalousyrittaja_ ja_metsanomistaja/Yhteismetsa).

Verohallinto 2016a. Hankintatyö. Viitattu 27.2.2016 [https://www.vero.fi/fi-FI/Yritys\\_ja\\_yhteisoasiakkaat/Maatalousyrittaja\\_ja\\_metsanomistaja/Puun\\_myynti/Hankintatyo%2810611%29](https://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Maatalousyrittaja_ja_metsanomistaja/Puun_myynti/Hankintatyo%2810611%29).

Verohallinto 2016b. Puun myyntitulot. Viitattu 27.2.2016 [https://www.vero.fi/fi-FI/Yritys\\_ja\\_yhteisoasiakkaat/Maatalousyrittaja\\_ja\\_metsanomistaja/Puun\\_myynti](https://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Maatalousyrittaja_ja_metsanomistaja/Puun_myynti).

Verohallinto 2016c. Veroilmoituksen antaminen - metsänomistaja. Viitattu 1.3.2016 [https://www.vero.fi/fi-FI/Yritys\\_ja\\_yhteisoasiakkaat/Maatalousyrittaja\\_ja\\_metsanomistaja/Veroilmoitus\\_\\_metsatalous/Veroilmoituksen\\_antaminen\\_\\_metsanomistaj%2810558%29](https://www.vero.fi/fi-FI/Yritys_ja_yhteisoasiakkaat/Maatalousyrittaja_ja_metsanomistaja/Veroilmoitus__metsatalous/Veroilmoituksen_antaminen__metsanomistaj%2810558%29).

YML, Yhteismetsälaki 14.2.2003/109.

## Liite 1. Kyselyn saate.



SAATE

### Arvoisa kuolinpesän osakas,

Tällä kyselyllä kartoitetaan mahdollista tarvetta kuolinpesän omistusmuodonvaihdokselle.

Viime vuosina Suomessa on runsaasti muutettu kuolinpesiä verotusyhtymiksi. Jakamattomassa kuolinpesässä ei ole pakko tehdä omistusjärjestelyjä ollenkaan, mutta usein ne ovat järkeviä tehdä sekä verotuksen että puukaupassa ja hoitotoissa aktivoitumisen vuoksi.

Yhtymässä tappiot välittyvät jo samana verovuonna osakkaiden henkilökohtaiseen verotukseen, jolloin metsätalouden tappiot saadaan vähennettyä osakkaiden muiden pääomatulojen tai ansiotulojen verotuksessa. Kuolinpesässä tämä ei onnistu, vaan tappiot jäävät vähennettäväksi pesän myöhemmistä tuloksista. Jos voitollisia tuloksia ei tule seuraavan kymmenen vuoden aikana tappiot jäävät verotuksessa vähentämättä.

**Tällä kyselyllä kartoitetaan tarvetta mahdollisesti suunnitteilla olevalle omistusmuodonvaihdokselle.** Tarkoitus on selvittää, mitä hyötyä teille on kuolinpesän purkamisesta ja mahdollisesta omistusmuodonmuutoksesta.

Kysely on osa Turun ammattikorkeakoulun liiketalouden koulutusohjelman opinnäytetyötä ja se toteutetaan yhdessä Metsänhoitoyhdistys Lounametsä ry:n kanssa.

Vastaaminen kannattaa, koska siinä voi herätä ajatuksia mielekkäämpään metsänomistamiseen.

**Vastausta ei voida yhdistää vastaajaan, ellette anna yhteystietojanne.** Vastaaminen vie muutaman minuutin. Palautattehan vastauksen mahdollisimman pian, mutta viimeistään 29.2.2016 mennessä. Palautuskuoren postimaksu on maksettu etukäteen.

Osallistumisestasi etukäteen kiittäen,

Janne Holmijoki  
opiskelija, puh. 044 517 1037  
janne.holmijoki@edu.turkuamk.fi

Harri Tasanen  
johtaja, Mhy Lounametsä, puh. 0500 560 544  
harri.tasanen@lounametsa.fi

Metsänhoitoyhdistys Lounametsä • Kuralankatu 2 • 20540 TURKU • puh. 02 240 6000  
Y-tunnus 0204111-3 • lounametsa@mhy.fi • www.lounametsa.mhy.fi

## Liite 2. Kyselylomake.



KYSELY

### Taustatiedot

1. Minä vuonna kuolinpesä muodostui? \_\_\_\_\_
2. Kuinka monta osakasta kuolinpesässä on? \_\_\_\_\_
3. Mikä on tilan kokonaismetsäpinta-ala? \_\_\_\_\_ ha

### Toiminta

4. Kuinka monta vuotta sitten olette tehneet viimeksi puukauppaa ja/tai metsänhoitotöitä?
  - a)  ei ole tehty
  - b)  0-4 vuotta sitten
  - c)  5-10 vuotta sitten
  - d)  yli 11 vuotta sitten
5. Onko perikunnalla vähentämättömiä tappioita viimeisen 10 vuoden ajalta?
  - a)  ei ole
  - b)  on
6. Milloin ajattelitte seuraavan kerran tehdä puukauppaa ja/tai metsänhoitotöitä?
  - a)  ei ole ajateltu
  - b)  0-3 vuoden kuluttua
  - c)  4-10 vuoden kuluttua
  - d)  yli 11 vuoden kuluttua

### Omistusmuodonvaihdos

7. Onko teillä suunnitteilla? Voit valita useamman vaihtoehdon.
  - a)  Kuolinpesän purkaminen yhtymäksi
  - b)  Kuolinpesän metsien jakaminen eri kiinteistöiksi
  - c)  Omaisuuden jakaminen siten, että yksi saa metsän ja muut jotain muuta
  - d)  Metsän myynti ulkopuoliselle
  - e)  Yhteismetsän perustaminen
  - f)  Yhteismetsään liittyminen
  - g)  Jatkaa toistaiseksi entiseen tapaan

KÄÄNNÄ

Metsänhoitoyhdistys Lounametsä • Kuralankatu 2 • 20540 TURKU • puh. 02 240 6000  
Y-tunnus 0204111-3 • lounametsa@mhhy.fi • www.lounametsa.mhhy.fi

2 (2)

8. Jos vastasit kuolinpesän purkamisen yhtymäksi olevan suunnitteilla, niin mistä syystä?

- a)  Metsätalouden harjoittaminen yhtymänä  
 b)  Purkaminen yhtymäksi, jonka jälkeen yhtymäosuuden myynti yhdelle osakkaista  
 c)  Muusta syystä, mistä? \_\_\_\_\_

9. Ympyröi seuraavista vaihtoehdoista mielestäsi sopivin

|  | Täysin samaa mieltä | Jokseenkin samaa mieltä | Neutraali kanta | Jokseenkin eri mieltä | Täysin eri mieltä | En osaa sanoa |
|--|---------------------|-------------------------|-----------------|-----------------------|-------------------|---------------|
| Tappioiden vähennysoikeudet ovat minulle tuttuja metsäverotuksessa | 1                   | 2                       | 3               | 4                     | 5                 | 6             |
| Päätökset ovat syntyneet helposti kuolinpesän osakkaiden välillä   | 1                   | 2                       | 3               | 4                     | 5                 | 6             |
| Tiesin kuolinpesäosuuden olevan irtaimen kauppaa                   | 1                   | 2                       | 3               | 4                     | 5                 | 6             |
| Olen tyytyväinen Mhy:n tarjoamiin palveluihin                      | 1                   | 2                       | 3               | 4                     | 5                 | 6             |

10. Oletko tietoinen, että Mhy Lounametsän toimesta onnistuu

- a)  vaihdos yhtymäksi  
 b)  myynti ulkopuoliselle

Haluaisitko antaa palautetta?

---



---



---

Kiitos vastauksestasi!

Mikäli omistusmuodon muutos on teillä ajankohtainen, niin voit jättää Mhy Lounametsälle yhteydenottopyynnön. Se onnistuu osoitteessa <http://www.mhy.fi/lounametsa> tai kirjoittamalla yhteystietosi tähän.

Yhteystiedot jättäneiden kesken arvotaan Jokipiin Pellava Oy:n laadukkaita metsäaiheisia pellavatuotepakkauksia.

Haluan että minuun otetaan yhteyttä Mhy Lounametsästä:

- Kyllä  
 ei

Nimi / kuolinpesä: \_\_\_\_\_

Puhelin: \_\_\_\_\_